Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҲАҚИҚАТИ

1990 йил 25 январь
ПАЙШАНБА
№ 21 (4.815).

Ўзбекистон Қоммунистик партияси Марказий Қомитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

Хизмат кўрсатган пахтакорлар

ЎШАНДА НАВБАҲОР ЭДИ

Ўшанда эрта баҳор эди. Шовуллаб ёғаётган ёмғирнинг шашти пасайиб, бир зумда тинди. Булутлар тоғ томон сурилиб, қуёш ловуллаб кўринди. Жанубда камалак товланди. Бундай маҳобатли манзарадан Қўлдошбой аканинг дили равшан тортди. Лекин мактабдан қайтган кенжатойи Орифжоннинг дарвозадан қушдай учиб кирганини кўриб, ҳангу манг бўлиб қолди:

— Ҳа, болам, тинчликми? Нима гап?

— Акамдан хат келди, Икромжон акамдан. Сизга кепти, мана.

— Ҳо азамат-ей, менга ёзибдими, — у ғурурланиб Орифжоннинг қўлидаги мактубга термулди. — Қани, ўқийликчи...

Қўлдошбой ака сўри четига омонатгина ўтириб, конвертни очаётганида қўли қалтираб кетди. Икромжондан хабар келмаганига бир ойдан ошди. Аввалги хатида: «Бошқа жойга кўчаяпмиз. Хавотир бўлманглар, жойлашиб олганимдан кейин ўзим ёзаман», — деганида юраги анча ғашланиб юрди. Мана, ниҳоят, жангчи ўғлининг дуои саломини ўқиб ҳовури пасайди: «Дада, иложи бўлса, бутун оиламиз билан тушган суратингизни юборинг. Баҳор келиб, ишлар ҳам қизиб кетгандир? Ўзингизни эҳтиёт қилинг. Укаларимнинг юзидан ўпиб қўйинг».

Қўлдошбой ака таскин топди-да, хатни кенжатойига узатиб, қаттиқ тайинлади:

— Акангнинг хатини уйга опкириб қўй. Аянг келганда ўқиб бергин. Мен далага кетдим. Молларни суғориш эсингдан чиқмасин.

У маҳалладан чиқиб, дала йўлига бурилди.

Йилларнинг шитоблигини қаранг. У кечагина Жалолқудуқнинг Эски Туялас қишлоғида қўй, мол боқиб юрган бола эди. Ўқишга яхши эди-ю имкон бўлмади. Камхаржлик қурсин. Ўн икки ёшидан далага чиқди. Шароит шундай бўлди-да. Мана, эллик беш ёшга кирибди, саккиз фарзандни вояга етказаяпти ҳамки ҳамон далада. Кўрган-кечиргани пахтазор, қўлига ушлагани кетмон, тупроқ, пахта... Ҳа, ишқилиб болаларининг пешонаси ярқирасин-да.

Қўлдошбой ака хаёл билан бўлиб, ёнгинасига «ГАЗ-24» автомашинаси келиб тўхтаганини сезмай қолди. «Директор Алижоннинг машинаси-ку. Ўзиям борга ўхшайди. Очиқ чеҳра, мулоҳазали, одамларни тинглай биладиган, босиқ йигит. Асли қорасувлик инженер. «Савай» совхозига келганига уч йилдан ошаяпти. Иш олиб бориши яхши. Ишқилиб омадини берсин».

Орқа эшик очилиб, Алижоннинг ўзи кўринди.

— Э, Қўлдошбой ака, омонмисиз? Ёмғирдан сўнг дала сайрига чиқибсиз шекилли, — директор шахдам қўл чўзди.

Қўлдошбой ака у билан икки қўллаб кўришаркан, дарҳол жавоб қилди:

— Далага ўрганганман, ука. Тирикчилик шу ердан бўлгандан кейин пайкални айланмай қаерни айланаман.

— Яшанг! Кеча бригадирингиз Тўхтасин ака билан гаплашдик. Бўлим бошлиғи Бобохонов ҳам бор эди. Сувни Қўлдошбой ака билан Ғуломжон эплайди, дейишди. 97 гектар ернинг сувига улгурармикансизлар? Ўзингиз нима дейсиз?

— Тўхтасинбек тўғри айтибди. Қишлоғимда ўн олти йил деҳқончилик қилдим. «Савай»га келганимга йигирма етти йил бўлди, ўшандан буён ғўзага сув тараймаи.

— Қани энди совхозимизда сизга ўхшаган сувчилардан ўттизта бўлганда эди, директор, бўлим бошқарувчиси, бригадирларнинг кераги бўлмай қоларди, — афсусланди Алижон.

— Нега унақа дейсиз? — Қўлдошбой ака эътироз билдирди. — Директорлик бошқа, сувчилик бошқа. Сизларнинг юмушларингиз бошларингиздан ошиб-тошиб ётади-ку? Ҳар ким ўз ишини қилгани яхши. Совхозимизда яхши сувчилар кўп, Алижон ука. Фақат уларга буйруқбозлик қилинмасин, етарли шароитлар яратиб берилсин.

«Савай» совхози пахтазорлари тўлиқ карталаштирилган. Яхлит майдонларга сув қуйишнинг қулайликлари кўп. Ўн гектар ерга бир пайтнинг ўзида оби ҳаёт тараш мумкин. Ҳамкасблар биринчи сувни ҳафтада тугаллашди. «Қирғизистон-3» нави кам сув талаб қилгани учун айниқса қўл келди.

Август ойининг сўнггида эса пишиб етилган бир чаноқ пахтани олиб сиқимлаб кўрди-да, Тўхтасинга якуний сўзини айтди:

— Пахтамиз сувга қонибди. Салмоғи айтиб турибди. План ҳам тўлади, нав ҳам яхши чиқади. Кўнглингиз тўқ бўлсин.

Қўлдошбой аканинг айтгани бўлди. Қўрғонтепа районида ҳам, «Савай» совхоз-техникуми ҳам пахта тайёрлаш планини бажара олмаса-да, Тўхтасин Турғунбоев бошлиқ бригадада топшириқ 112 фоиз адо этилди. Ҳосилдорлик гектар ҳисобига 30 центнер ўрнига 33 центнерга етди. Хом ашёнинг асосий қисми юқори навга топширилди. Мана буни сувчи санъатининг ҳосиласи, таъсир кучи деса бўлади.

Уста сувчи фақат ўтган йилдагина шундай фидойилик кўрсатгани йўқ. Йигирма етти йилдан бери деҳқончилик маданиятини шу тариқа намойиш қилиб келаётганини «савай»ликлар кўриб, билиб туришибди. Шунинг учун меҳнат аҳли Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг фармонига биноан Қўлдошбой Норматовга «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган пахтакор» унвони берилганини табиий деб билди. У мана шундай фахрий мукофотга муносиблигини аллақачон амалда исботлаган.

Менга бир нарса қувонч бағишлади. Қўлида кетмон ушлаб, тупроқ сиқимлаб, ҳосил яратиб, умри далада ўтаётган инсонга қайта қуриш мурувват кўрсатганини ҳис этдим. Бундан 35—40 йиллар муқаддам Андижон областида оддий теримчилар: Исомиддин Арабов, Қумрихон Рустамова ва Мўттихон Жумабоевага Социалистик Меҳнат Қаҳрамони унвони берилганини ширин туш каби эслайман. Ўшандан кейин унвонлар, орденлар нари борса бригада бошлиқларига келганда тўхтаб қолаверди. Оддий деҳқонга булар насиб этмади. Бугун бир заҳматкаш сувчи шу қадар ардоқланганидан боши осмонда.

— Аввал ишонмадим, — деди у ҳаяжонини яширолмай. — Кейин қаттиқ севиндим. Мени шунчалик қадрлашибди-да, деб хурсанд бўлдим. Ҳамқишлоқларимнинг қувонганини айтмайсизми? Қайта қуриш бўлмаганида, бу унвонни тушимда ҳам кўрмасдим балки.

— Қўлдошбой ака, узоқ йиллик тажрибага эга бўлган деҳқонсиз, айтинг-чи, нималардан кўнглингиз тўлмайди?

— Бунақаси кўп. Қишлоқларимизнинг ғариблигидан, пахтамизнинг сув-текинлигидан, аёлларимизнинг меҳнати оғирлигидан, уруғчиликнинг қамбағаллигидан, шунча йил ишлаб, пойтахтимиз Москвага бир марта боролмай умрим ўтиб кетаётганидан... Эҳ-ҳе, санайверсам, ёзиб олишга дафтарингиз етмайди. Ўзингиз ақл тарозисига солиб кўринг: «Пахта — ўзбек халқининг ифтихори», — деб ҳайқирамиз-у шу пайтгача дурустроқ нав ярата олмаганимиздан уялмаймиз. Юзлаб олимлар, илмий-текшириш институтлари миллионларни совуриб ётибди-ю уруғчиликка ёлчимаяпмиз. «Деҳқон меҳнатини енгиллаштирамиз» деган қарорларни тахласа, ойга етиб қолар-ов. Лекин ҳанузгача мақулроқ пахта териш машинаси яратилмаган. Борлари эса не-не машаққатлар эвазига яратилган ҳосилни пайҳон қилишдан бошқасига ярамаяпти. Барча оғирлик деҳқон гарданига тушмоқда.

Яна бир муаммо шуки, пахтакор меҳнатига тўланаётган ҳақ оз. Ўзимдан қиёс: ёмон ишламайман, оиламиз билан нари борса йил охирида 1,5—2 минг сўм даромад қиламиз. Олти жоннинг емоғи, киймоғи бор. Устига устак қиз чиқариш, ўғил уйлаш, уй-жой солиш зиммамда. Топганимиз урвоқ ҳам бўлмайди. Бу аҳволда Москва тугул Тошкентни ҳам йигирма йилда кўролмасам керак. Ёки Сочи, Ялтада дам олишни хоҳламайди дейсизми мени? Шунақа: дард бор, дармон йўқ.

Ҳарқалай совхоздан Қўлдошбой аканинг қувончлари билан бирга дардларини ҳам олиб қайтдим. Юксак унвон оддий сувчининг кучига куч, ғайратига ғайрат қўшган, руҳини енгиллаштирган. У кишининг умр йўлдоши Рисолат ая ҳам мамнун. Атрофларида саккиз фарзанд парвона. Бу аҳил хонадонни бутун қишлоқ муборакбод қилганининг ўзи катта шодлик. Қўлдошбой ака билан ака-укадай хайрлашдим. Ўша лаҳзада айтолмаган гапимни энди айтмоқчиман: Қўлдошбой ака, сира ҳам шубҳаланманг — деҳқон пешонаси ярқирайдиган кунлар келди. Бунинг битта тимсоли шуки, давлат сизнинг узоқ йиллик меҳнатингизни қадрлади, тан олди. Ўйлайманки, Тошкентни ҳам, Ватанимиз пойтахти — Москвани ҳам, Сочи ва Ялтани ҳам кўришга муяссар бўласиз. Ўшанда албатта бу муаззам даргоҳларда туриб, қадрдон пахтазорингизни қаттиқ соғинишингизга ишончим комил.

А. ҚОРАБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

Шу кунларда Избоскан районидаги «Партия XX съезди» колхозининг бош устахонасида ҳар қачонгидан иш қизғин. Созловчи-чилангарлар экиш-тикиш агрегатларини тезроқ қўлдан чиқариш мақсадида мусобақани тобора қизитмоқдалар. Ҳозиргача 28 та ҳайдов, 56 та топиқ трактори, 40 та культиватор ва 25 та сеялка мавсумга тахт қилиб қўйилди. Беллашувда Раҳмон Жумақўзиев, Ориф Қорабоев, Сирожиддин Ғозиев, Эркин Отақўзиев каби ўз ишининг усталари пешқадамлик қилаётирлар. Уларнинг ҳар бири кунлик топшириқни 1,5—2 ҳисса ошириб адо этаяпти.

СУРАТЛАРДА: 1. Колхоз правлениеси раиси Алишер Тиллабоев (чапдан иккинчи) мусобақа ғолиблари Раҳмон Жумақўзиев, Ориф Қорабоев ва Эркин Отақўзиев билан суҳбатлашмоқда. 2. Моҳир уста Сирожиддин Ғозиев. 3. Тайёр техника воситалари.

Б. АЛИМОВ олган суратлар.

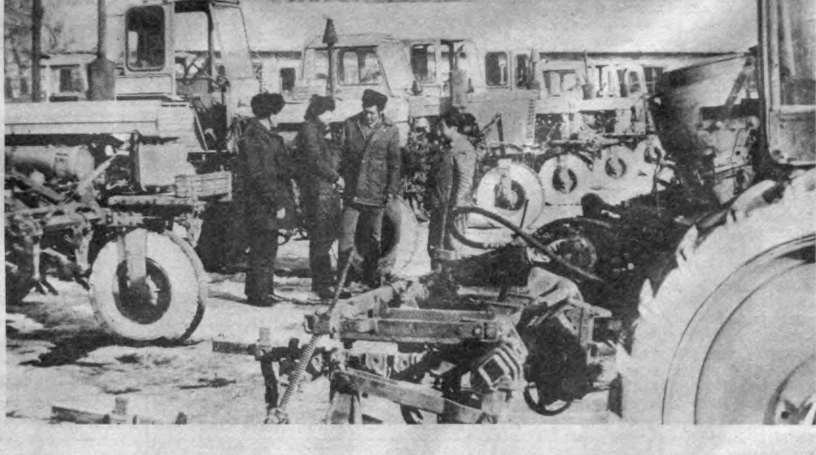

ТИЛ ҲАҚИДАГИ ҚОНУН АМАЛГА ОШИРИЛМОҚДА

Республика Министрлар Совети ҳузурида ташкил этилган Ўзбекистон ССРнинг давлат тили тўғрисидаги қонунни амалга ошириш масаласи билан шуғулланувчи комиссиянинг 23 январда бўлиб ўтган мажлисида министрликларга, идораларга, маҳаллий Советларга, мазкур қонуннинг рўёбга чиқарилишига алоқадор бўлган барча кишиларга нисбатан талабчанликни кучайтириш вазифаси ўртага қўйилди.

Мажлисни Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг раиси М. М. Мирқосимов олиб борди.

Савдо, Соғлиқни сақлаш министрликлари, Тошкентнинг Собир Раҳимов ва бошқа районлари ЗАГС бюролари иши тўғрисидаги ахборотлар тингланди. Давлат тилига ўтиш борасида муайян ишлар қилингани таъкидланди. Жумладан, министрликларда комиссиялар тузилди ва мазкур комиссиялар ишлаб чиққан тегишли тадбирлар амалга оширилди. Масалан, республика Савдо министрлигида ходимларни ўзбек тилини ўрганиш учун бепул ўқитиш курслари ташкил этилмоқда. Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлиги тармоқ олий мактаблари, билим юртлари, малака ошириш курсларини дарсликлар ва илмий-методик адабиётлар билан таъминлаш борасида бир талай тадбирлар кўрмоқда.

Шу билан бирга министрликларнинг қонунни амалга ошириш ишларида муайян камчиликлар борлиги таъкидланди. Аҳоли билан бевосита мулоқотда бўлиб ишлайдиган раҳбар ва бошқа ходимларни давлат тилига ўқитиш ишларини жадаллаштириш талаб қилинади. Министрликларда мажлислар, кенгашларнинг синхрон таржима қилинишини таъминлаш муаммоси ҳали ҳам ҳал этилгани йўқ.

ЗАГС ходимлари олдида талайгина ишлар турибди. Қўшимча штатлар, справочниклар, қоғоз, ташкилий техника ва бошқа моддий-техника ресурсларига талаб қондирилмаяпти. Гражданларнинг фамилияси, исми ва отасининг исмига тузатишлар киритиш учун ўнлаб ҳужжатларни тўплаш ва топширишга тўғри келмоқда. Шу муносабат билан Ўзбекистон ССР Адлия министрлигига ЗАГС идораларига тушунтиришлар бериш ва гражданларнинг шахсий аризаларига кўра ўз фамилияси, исми ва отасининг исмини тузатиш ишларини осонлаштириш имкониятларини кўриб чиқиш, республика давлат матбуот комитети билан биргаликда ўзбекча исм ва фамилиялар ёзилган справочник тайёрлаш вазифаси юкланди.

Комиссия мажлисида республика Давлат план комитети ва Молия министрлигининг раҳбарлари ҳам қонунни амалга ошириш учун зарур маблағлар, моддий-техника ресурслари ажратиб беришга доир чора-тадбирлар тўғрисида гапирдилар.

Ҳукумат комиссияси давлат тили тўғрисидаги қонунни амалга оширишга доир давлат программаси қандай тайёрланаётганлигини муҳокама қилди.

Мажлисда Ўзбекистон ССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари Ў. Р. Умарбеков иштирок этди.

(ЎзТАГ).

ОЧИҚ ФАЗОГА ЧИҚИШАДИ

Учишни бошқариш маркази, 1990 йил 23 январь. (ТАСС). Александр Викторенко билан Александр Серебров очиқ космик фазога учинчи марта чиқишга тайёргарликни давом эттирмоқдалар. Ўтган кунларда улар янги скафандрларни олиб, уларнинг системалари қандай ишлашини текшириб кўрдилар. Иккала космонавт жисмоний иш юрак-қон томири системасига қандай таъсир қилишини аниқлаш мақсадида тиббий текширишдан ўтди.

Илмий-тадқиқотлар программасида бугун юқори энергияли оддий мусбат заррачалар оқимини ўлчаш ва комплекс парвози трассасида ионлаштирувчи космик нурланиш даражасига баҳо бериш юзасидан бир қанча туркум экспериментлар ўтказиш кўзда тутилган.

Кун давомида экипаж орбитал комплекс ташқарисида ишлаш учун зарур бўладиган асбоблар ва аппаратларни тайёрлайди.

«Галлар» қурилмасида микрогравитация шароитида Галлий арсиниди монокристалини ўстиришга доир 17 январда бошланган тажриба давом эттирилади. Узоқ давом этадиган технология жараёни қурилма таркибидаги митти ЭҲМ ёрдамида автоматик бошқарилмоқда.

Тиббий назорат натижаларига кўра космонавтларнинг саломатлиги яхши.

Орбитадаги ишлар белгиланган графикка мувофиқ бажарилмоқда.

МАДАНИЙ МЕРОСГА ЯНГИЧА НАЗАР

Тошкентда, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг тарих институтида ўтаётган симпозиум Ўрта Осиё ва Қозоғистон халқлари маданий меросини ўрганишга бағишланди. Тарихчи, археолог, филолог, санъатшунос олимлар докладларда, ахборотларда, мунозараларда минтақа халқларининг маданий меросини сақлаб қолиш, ўрганиш ва бойитиш муаммоларини муҳокама қилмоқдалар.

— Тарихий ва маданий меросимизга янгича назар билан қараш зарур, — дейди симпозиум қатнашчиси, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг вице-президенти Э. Юсупов. — Унинг барча саҳифаларини чуқур ва батафсил ўрганиш, шунингдек бу бойликка динининг қўшган ҳиссасини холис баҳолаш муҳимдир. Ўрта Осиё минтақаси аҳолисининг маданий меросини ўрганишда барча қардош республикалар олимларининг куч-ғайратларини бирлаштириш керак. Турли халқлар маданий ютуқлари ана шу меросда чамбарчас боғланиб кетган.

(ЎзТАГ).

ИЖАРА ПУДРАТИ: ютуқлар, тўсиқлар

Яқин-яқинларда ҳам Хоразм воҳасида қолоқ хўжаликлар ҳақида гап борганда биринчилар қаторида Янгибозор районидаги «Партия XXI съезди» колхози тилга олинарди. Боиси — колхозда фермалар маҳсулдорлиги, экинлар ҳосилдорлиги паст бўлиб, план-топшириқлар ҳам аранг, учма-уч бажариларди. Район ва область раҳбарлари эса хўжаликка амалий ёрдам кўрсатиш, деҳқончилик маданиятини кўтариш, чорвачиликдаги юмушларни комплекс механизациялашга бош-қош бўлиш ўрнига маъмурий-буйруқбозлик силсиласининг тарқалган усули — ходимларни алмаштириш йўлидан боришди. Худойназар Холмуродов тақдири «Майли, 2—3 йил ишласа-ишлабдида, эплолмаса яна биттаси» қабилида ҳал этилди. Қизиғи шундаки, колхозчилар ҳам раисларни худди қўлқопдек бирин-кетин алмаштиришга кўникиб қолишганди.

Худойназар Холмуродов эса ишга шўнғиб кетди. Энг аввало хўжаликни бошқариш, меҳнатни ташкил этиш ва унга ҳақ тўлашни такомиллаштириш юзасидан ўйлаб-мулоҳаза билан ишга киришилди. Далачилик бригадалари, техника парки, чорвачилик фермасида тўла хўжалик ҳисоби жорий этилди. Колхоз рўзғорида саришталик шундоқ сезилди. Ёнилғи ва мойлаш материаллари, ўғит ва уруғликдан тежаб-тергаб фойдаланиш ҳисобига иқтисодий кўрсаткичлар кескин яхшиланди. Раҳбарлар хўжалик юритишнинг янги-янги йўлларини излай бошладилар. Ҳамма жойда меҳнатни ташкил этишнинг истиқболли усули —оилавий звенолар ташкил этилди. Шу йил бошида хўжаликда яна бир муҳим қадам қўйилди: чорвачилик фермаси тўла ижара усулига ўтказилди.

Ишлар юришиб кетса одамларнинг кайфияти ҳам кўтарилар экан. Илгари «Бу колхозда ишловчининг косаси оқармайди» деган шубҳагўйлар ҳам умид ёлқинини пайқашди. Тезда янгича иш юритиш ўзини тўла оқлади. Давлатга гўшт ва сут сотиш планлари ошириб бажарилди. Чунончи, ҳар сигирдан соғиб олинган сут 1988 йилдагига нисбатан 200 килограмм кўпайди. Бу жиддий ўсиш эди. Бўрдоқига боқиб семиртиришни яхшилаш ҳисобига эса 35 бош қорамол тежаб қолинди. Шунингдек, ҳар центнер сутнинг таннархи 4 сўм, гўштники эса 170 сўм арзонлашди. Чорвачиликдан илгаригидек зарар эмас, балки 50 минг сўмдан зиёд фойда олинди. Айни пайтда сигирсоғарларнинг ойлик маоши 100 сўм, бузоқбоқарларники 80 сўм, бўрдоқибоқарларники эса 70 сўм ошди.

Мана янгича шароитда ишлашнинг фойдасини ифода этувчи баъзи жиҳатлар. Ўтган йили Нормат Қорабоев билан колхоз раиси Худойназар Холмуродов имзолаган шартноманинг барча бандлари тўла бажарилди. Маҳсулдорлик кўрсаткичлари анча яхшиланди. Раҳбарлар озуқа базасини мустаҳкамлаш баробарида фермада катта ҳажмда қурилиш ишларини уддаладилар.

Ҳозир колхоз чорвадорлари зиммаларига оширилган социалистик мажбуриятлар олиб ишламоқдалар. Бу йил умумий подада сигирлар салмоғи 40 фоизга етказилади. Ҳар бир говмишдан соғиладиган сут камида 200—250 килограмм кўпаяди. 800 бош қорамолга мўлжалланган чорвачилик комплекси тўла механизациялашади.

Ҳа, ижарачи чорвадорлар олдида ёрқин уфқлар очилмоқда. Улар ютуқларни янада кўпайтиришнинг янгидан-янги йўлларини изламоқдалар. Бу яхши. Лекин айрим мутасадди ташкилотлар турғунлик асорати — юқоридан туриб бошқариш ва режалаштириш сингари ярамас усулларга ҳануз барҳам бермаганлари ижарачиларга қимматга тушмоқда. Масалан, «Партия XXI съезди» колхози ҳар йили давлатга сотадиган гўштнинг анча қисми Янгибозор бўрдоқичилик пунктида етиштирилмоқда. У ердаги аҳвол эса ижарачиларни қониқтирмаяпти. Сабаби — пунктдагилар молларни семиртириш учун ижарачиларга нисбатан икки баробар кўп озуқа сарфламоқдалар, натижа эса икки баробар кам.

— Агар бўрдоқичилик базаларига ажратилаётган ем фондини колхозларга беришса, вилоятда гўшт етиштириш камида 40—50 фоиз кўпайган бўлур эди, — дейди бош ижарачи Нормат Қорабоев.

Дарҳақиқат, Хоразмдаги бўрдоқичилик базалари дуруст ишламаётганлиги бугун ҳеч кимга сир эмас. Шунинг учун аҳоли энг севиб истеъмол қиладиган мол гўшти етиштириш йилдан-йилга камайиб бормоқда. Шундай экан, Нормат Қорабоевнинг таклифи ҳақида ўйлаб кўриш лозим. Чунки айрим илғор хўжаликларда моллар бўрдоқичилик базаларига нисбатан жадал семирмоқда. Уларнинг вазни анча юқори. Мутахассислар фикрича, фақат шу ҳисобга областда ҳар йили бир неча юз бош молни тежаб қолиш мумкин.

Аммо ижара усули ҳамма жойда ҳам жадал ривожланаяпти, деб бўлмайди. Жумладан, Хонқа районидаги «Ленинград» колхозида бутунлай бошқача манзара кўзга ташланади. Рўзибой Матёқубов бош ижарачи бўлган сут етиштиришга ихтисослаштирилган фермада ишлар буткул ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Натижада 1989 йилда ҳар сигирдан 1988 йилга нисбатан 150 килограмм кам сут соғиб олинди. Давлатга гўшт сотиш йиллик плани эса аранг 70 фоиз бажарилди. Фермада ҳисоб-китоб ишлари чалкаштириб юборилган. Бош ижарачи Рўзибой Матёқубов иқтисодий кўрсаткичлар, маҳсулот таннархи ҳақида аниқ тасаввурга эга эмас. Етиштирилаётган гўштнинг таннархи анча юқори. Яна бир ташвишли мисол. Давлатга топширилган ҳар бош мол 370 килограмм (тирик вазнда) тош босган бўлса, ферманинг ўзида ички харажатлар учун сўйилган ҳар бир мол 278 килограммдан чиқит қилинган. Шундан ҳам кўриниб турибдики, бу ерда эгри ишларга йўл очадиган «туйнук»лар беркитиб ташланмаган.

Қолаверса, фермада қишловга пухта тайёргарлик кўрилмади. Колхоз раҳбарлари молхоналар ва чорвадорлар уйини ремонт қилишга эндигина киришдилар. Лекин шу колхоздаги Фарҳод Сафоев бош ижарачи бўлган фермада ишлар анча яхши йўлга қўйилган. Бу ерда 1989 йилда ҳар сигирдан Рўзибой Матёқубов бош ижарачи бўлган фермага нисбатан 424 килограмм кўп сут соғиб олинди. Давлатга гўшт сотиш йиллик плани ҳам анча ошириб адо этилди. Ҳар центнер гўштнинг таннархи ҳам Рўзибой Матёқубов бош ижарачи бўлган фермага нисбатан 7 сўм кам.

«Ленинград» колхози правлениеси ва партия комитети, айниқса бош бухгалтер коммунист Ражабов бошлиқ ҳисобот ходимлари Рўзибой Матёқубов бош ижарачи бўлган фермадаги тартибсизликларга зудлик билан узил-кесил чек қўйишлари даркор. Қолаверса, бу ерда ижара пудрати билан меҳнатни ташкил этишнинг оилавий усули ҳам жорий этилган. Давлатга сотиладиган гўштнинг анча қисмини ҳали ҳам хонадонларда боқилаётган новвослар ҳисобига бажариш мўлжалланмоқда. Шу боисдан ҳам фермада аниқ ҳисоб-китоб йўқ. Акс ҳолда Рўзибой Матёқубов, районимиз давлатга гўшт сотиш йиллик планини бажаргани учун биз гўшт топширишни тўхтатдик, ваҳоланки хонадонларда семиз мол кўп, демасди.

Донишмандлар ҳақиқат чала бўлмайди, дейишган. Шундай экан, мазкур фермада ҳам меҳнатни ташкил этишнинг аниқ йўлини белгилаб олиш лозим. Фақат шундагина бу ерда ҳисоб-китоб ишлари яхшиланиб, топширилган ишга нисбатан масъулият кучаяди.

Ҳа, Хоразмда ижара пудрати ўзига қийинчилик билан йўл очмоқда. Оддий деҳқон ва чорвадорни ўз мулкининг ҳақиқий хўжайинига айлантирадиган ана шу истиқболли усул олдидаги барча тўсиқларни тезроқ олиб ташлаш муваффақиятларни кескин кўпайтиришнинг муҳим омили эканлигини асло унутмаслигимиз даркор.

Ҳ. РАҲМОНОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

НОМЗОДЛАР

ТОБЛАНИШ

Дилшод ака билан дастлаб область миқёсидаги йиғинлардан бирида танишиб қолдим. Корхона ва ташкилотлар раҳбарларидан уч-тўрт киши ўзаро гурунглашиб туришган экан. Суҳбат мавзуи — бугунги кун юмушлари, энди «ишлаш анча мураккаб бўлиб қолганлиги» хусусида борарди. Мухбирлик иштиёқи устун келиб уларга шундай савол билан мурожаат қилдим:

— Эрталаб ишни нимадан бошлайсиз?

Бири: «Ходимларни тўплаб иш режасини тузишдан», — деса, иккинчиси: «Ёлғиз қолиб кечаги кунни сарҳисоб қилишу бугунгисини режалаштиришдан», — деган фикр билдирди. Дилшод Хўжаев эса:

— Ҳар куни эрталаб янги газеталарни варақлаб ўқиб чиқаман, ҳеч бўлмаса кўз югуртириб оламан. Янги иш кунининг режаси ана шу пайтдаёқ пишиб етилади, — дея жавоб қилди.

Бу воқеа анча илгари бўлганди. Яқинда янги газеталарни варақлаб ўтириб, шундай сатрларга кўзим тушди: «Андижон нефть маҳсулотлари базасининг директори Дилшод Хўжаев 150-Зарбдор сайлов округидан Ўзбекистон ССР халқ депутатлигига номзод қилиб рўйхатга олинди». Бу хабар йўлга чорлади.

...Дилшод Алиевич бу ташкилотга 1981 йилда раҳбар бўлиб келди. Нефть маҳсулотлари таъминоти ҳозир энг «ғалвали» участкалардан бири эканлиги ҳеч кимга сир эмас. Ҳадеганда тартиб ўрнатиш ҳам қийин. Лекин сабр-тоқат билан, кишилар кўнглига йўл топиб ишласа, ҳамма нарсанинг уддасидан чиқиш мумкин. Зеро, Д. Хўжаев илгари районлараро «Сельхозтехника» бошқармаси базасига бошчилик қилган, коллектив билан тил топишиш борасида тажрибаси бор эди.

У янги корхонада талабчанлик билан иш бошлади. Аввало интизомни яхшилаш керак эди. Дилшод Алиевич иш участкаларини тинмай айланиб, ишчи-хизматчилар билан яқиндан танишди, уларнинг ташвиши ва қувончларига шерик бўлди. Шу тариқа коллектив ишончини қозонди. Бунинг натижаси эса... депутатликка номзод... Ҳолбуки, ҳозир халқ бировни билмаса, бундай иззатни лойиқ кўрмайди.

Корхонада шу хусусда оддий кишилар — ўз меҳнат фаолиятини коллектив билан узоқ йиллардан буён боғлаб келаётган илғор ишчилар билан суҳбатлашдим.

— Дилшод Алиевич ишга келиб, кўп хайрли юмушларга қўл урди, — дейди оператор Абдумалик Раҳимов. — Ишчи ва хизматчиларнинг унумли меҳнатдан кейин яхши ҳордиқ чиқаришлари, уй-жой билан таъминлаш, рўзғор ками—кўйингки, у киши қизиқмаган масала йўқ ҳисоби. Мана, теплица қурдик, ёрдамчи хўжалик ташкил этдик. Спорт зали, дам олиш хоналарини ҳам ўз кучимиз билан барпо қилдик. Ҳозир ҳаммом қурилаяпти. База территориясида магазин ва ошхона ишга тушганлиги ҳаммага маъқул бўлди.

— Ташкилотимиз жойлашган территориянинг ўзида маҳалламиз ҳам бўлади, — дейди бошланғич партия ташкилотининг секретари Ҳасан Қурбонов. — 54 оила янги уйларга кўчиб кирди. Уларнинг сафи йилдан-йилга ошиб бораверади. 3 гектар ерда боғ яратганимиздан бери мева-чевага зориқмаяпмиз. Директор ўз иш услубини ижтимоий масалалардан келиб чиққан ҳолда, ишчиларнинг манфаатларига мослаб қарор топтираётганлиги учун ҳам уни қўллаб-қувватловчилар кўпаяяпти.

— Талабчанлик ва қатъият бор жойда иш юришади, — слесарь-ремонтчи Муҳаммаджон Абдуллаев шундай фикр юритади. — Лозим пайтда кўнгилчанлик ҳам қилиш керак. Бу хислатлар директорда бор. Шу боис уни номзод қилиб кўрсатиб адашмадик. Юқоридаги фазилатлари, юрт ишига қайиша олиши туфайли халққа кўп фойдаси тегади.

Мен депутатликка номзоднинг ҳаракат дастури билан танишиб, ҳамкасбларининг у ҳақдаги фикрлари тўғри эканлигига амин бўлдим.

— Областимиз бўйича бир кунда 800 тонна ёнилғи ишлатилади, — дейди Д. Хўжаев. — Шу ҳисобдан қишлоқ хўжалиги машиналари учун 400, саноат учун 200 ва шахсий автомашиналар учун 70—80 тонна зарур. Шунча миқдордаги ёнилғини ташиб келтириш, қишин-ёзин халқ хўжалиги эҳтиёжини, аҳоли талабини қондириш бурчимиз. Ҳозирча областимизга ажратилаётган бензин талаб даражасида эмас. Фондни ошириш керак. Аҳолига хизмат кўрсатиш учун қурилаётган ёнилғи станциялари сони кўпайди. Бу йил яна 8 та станция очишни режалаштирдик.

Баъзан «Тез ёрдам» станцияларида «бензин йўқ» деган шикоятларга дуч келамиз. Суриштирсангиз, «фонд бўйича шунча», «лимит тугади» дейишади. Хўш буни ким ҳал этади? Бу — нафақат бизга, балки бутун республикага хос «касаллик». Мана шу ўринда халқ депутатининг овози керак. Бизда касалхоналар, мактаблар, боғчалар, клублар, маданият ўчоқлари турғунлик даври «қаҳри»га учраб, иккинчи даражали шохобчаларга айланиб қолган. Таъминот ҳам ўз навбатида «иккинчи даражали». Бунга барҳам бериш лозим.

Дилшод Хўжаев ҳаракат дастуридаги қайноқ нуқталардан бири — ишсизлик муаммосини ҳал этишга қаратилган тадбирларда фаол иштирок билан боғлиқ. Андижон области, жумладан Ленинск шаҳри ва унинг атрофидаги қишлоқларда бу масала анча пишиб етилган. Корхоналар филиалларини қуришга алоҳида эътибор бериш керак. Очиғи — йирик завод ёки фабрика қурилишини узоқ кутишга тўғри келади. Лекин ишсизлар кутиб турмайдилар-ку! Вазиятдан чиқишнинг бирдан-бир йўли — оз сонли ишчилар ишлайдиган жойларни кўпайтириш. Айтайлик, колхоз ёки совхозда қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишловчи цехлар очиш лозим. Хўжаликлар бунга қодир. Чунки янгича ишлаб чиқариш муносабатларининг ижобий таъсири ҳозирдан сезилмоқда.

Колхозлар ва совхозларда якка тартибда уй қуриш учун ер берилиши одамларни руҳлантириб юборди. Деҳқон ер билан тирик. Энди унга қурилиш материаллари керак. Хусусан ёғоч-тахта тақчиллиги катта қийинчилик туғдирмоқда. Уддабурон раҳбарлар маҳсулот айирбошлаш ҳақида узоқ ўлкалар билан шартнома тузишаяпти. Ўзларининг ёғоч-тахта омборларига эга, савдони йўлга қўйишди. Лекин Андижон областида бу ҳаракат кенг кўлам касб этмаяпти.

Сайлов округига қарашли «Ўзбекистон», «Коммунизм», Ленин номли колхозлар, асаларичилик совхози ҳудудларидаги авария ҳолатидаги мактаблар биноларини янгилаш, боғчаларни кўпайтириш (уларга жалб этилмаган болалар 70 фоизни ташкил этади), аёллар меҳнати ва соғлиғи ҳақида ғамхўрлик, ичимлик сув, табиий газ таъминоти — булар Д. Хўжаевни тўлқинлантираётган муаммолар. Уларнинг ҳар бирини қай йўсинда ҳал этиш керагу қандай ёндашувлар зарур — бу ҳақда ҳам асосли далил-дастаклари бор.

...Директор билан узоқ суҳбатлашдим. Унинг сўзларини тинглар эканман, халқ ўзига вакил танлашда адашмаганлигига иқрор бўлдим. Чунки бугунги қайта қуриш даврида «силлиққина» ишлаш қийин, айниқса раҳбарга. Лекин тадбиркор кишилар уддасидан чиқишаяпти. Дилшод Хўжаев—шуларнинг бири.

Ғ. АБДУЛЛАЕВ,
Андижон область «Коммунист» газетаси ходими.

Сайловдан сайловгача

ДЕПУТАТ БИЛИШИ КЕРАК...

Фарҳод посёлка Совети депутатлари қуруқ ваъдалар қилишмаганди. Эҳтимол, шу сабабли улар режалаштирган ишларнинг анчасини амалга оширишга муваффақ бўлишгандир.

— Самарқанд шаҳрининг йўлдоши бўлган Фарҳод посёлкаси бу йил жадал ривожланди, — дейди посёлка Советининг раиси Мурод Ашурович Ҳамроқулов. — Икки юз оила ҳовли тўйларини ўтказишди. Болалар боғчаси фойдаланишга топширилди, мактабда янги синф хоналари пайдо бўлди. Банкда ҳисоб дафтарчаси очишга муваффақ бўлдик, унга посёлкада жойлашган корхоналар маблағлар ўтказишди. Ана шу маблағлар ҳисобига автобус бекатлари қурдик, кўчаларга асфальт ётқиздик. Бу ишга область матлубот союзи билан Сиёб колхоз бозори маъмуриятини қизиқтиришга муваффақ бўлдик — уларнинг пули ҳисобидан посёлкамизда бозор қураяпмиз.

Сайловчиларимизнинг барча буюртмалари асосан бажарилганлигини мамнуният билан айтишим мумкин. Бироқ ҳаммасини ҳам қилиб улгурганимиз йўқ. Лойиҳа ҳисоб-китоб ҳужжатлари тайёр бўлишига қарамай, соғломлаштириш комплекси қурилмади. Лойиҳа эскириб қолганлиги сабабли маданият саройини бунёд этишга киришмадик. Республика Мелиорация ва сув хўжалиги министрлигининг 12-қурилаётган корхоналар бирлашган дирекцияси айби билан қозонхонани ўз муддатида топширмадик. Область маиший хизмат бошқармаси янги маиший хизмат комбинатини бунёд этишда яхши ёрдам бермаяпти. Поликлиника қурилиши ҳам бошланганича йўқ.

Яқин орада маҳаллий Советларга сайлов бўлади. Янги депутатлар корпуси янада самаралироқ ишлаши мумкин. Бунинг учун маҳаллий Советларнинг ўз молиявий маблағи бўлиши керак. Акс ҳолда депутатлар обрўли идораларга тинимсиз қатнаб, яна илтимосчи бўлиб қолаверадилар.

Янги депутатлар корпусига қандай истакларимиз бор? Улар қайта қуриш вазифаларини фаолроқ ҳал этсинлар, хўжалик раҳбарларига дадилроқ таъсир кўрсатсинлар. Бунинг учун сессияларда уларнинг ҳисоботларини тез-тез эшитиб туриш керак. Биз амалда шундай иш бошладик — «Фарҳод» ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директори Н. Аюповнинг Фарҳод посёлкасини ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш масалалари борасидаги комплекс ҳисоботини тингладик.

Л. ТОКАРЕВ,
УзТАГ мухбири.

ЧИГИТ ПЎЧОҒИ ЎРНИГА... ЖЎХОРИ ЗЎҒОТАСИ

Андижон ва Фарғона гидролиз заводларида қўлланила бошланган бу янгилик чорвачиликнинг кўпроқ озуқа билан таъминланишига хизмат қилади

Халқнинг турмуш даражаси кўп жиҳатдан аҳоли жон бошига қанчадан озиқ-овқат, кенг истеъмол буюмлари билан таъминланганлигига, йилига ўртача неча сўмлик маданий-маиший хизмат кўрсатилишига ва бошқа омилларга қараб белгиланади. Шу мезонлар нуқтаи назаридан республикамиз меҳнаткашлари ҳаёти ҳақида фикр юритадиган бўлсак, жуда кўпгина кўрсаткичлар бўйича иттифоқ миқёсидаги даражадан анча кейинда эканлигимиз яққол кўринади. Биргина масала — аҳоли жон бошига гўшт ва ундан тайёрланган маҳсулотларни истеъмол этиш билан боғлиқ муаммони олиб кўрайлик. 1985 йилда бу кўрсаткич 31 килограммни ташкил этган бўлса, кейинги йилларда янада камайиб, 29—30 килограммга тушиб қолди. 1990 йилда аҳоли жон бошига гўшт истеъмол қилишни 33 килограммга етказиш кўзда тутилмоқда. Юқорида таъкидланган кўрсаткичларнинг ҳаммаси инсоннинг соғлом-бақувват бўлиши учун медицина томонидан белгиланган ўртача миқдордан икки-икки ярим баравар камдир. Ҳаёт омили ҳисобланган оқсил моддасининг етишмаслиги ва бошқа қатор хасталикларнинг хуруж қилиши кўп жиҳатдан шу масалага бориб тақалади. Буни чуқур ҳис этган Ўзбекистон Компартияси, республика ҳукумати муаммонинг ечимини топиш учун амалий тадбирлар кўришмоқда. Ўзбекистон ССРни миллий, ижтимоий-иқтисодий ва маънавий ривожлантиришнинг, меҳнаткашлар фаровонлигини оширишнинг асосий йўналишларида 1995 йилда биринчи босқич сифатида аҳоли жон бошига гўшт истеъмол қилишни 43—45 килограммга етказиш режалаштирилган. Ўзбекистон Компартиясининг ана шу ҳаракат дастурида яна бир чорвачилик маҳсулоти — сутнинг ўртача кўрсаткичини 235—250 килограммга етказиш марраси белгиланган.

Чорвачиликни ривожлантириш энг аввало унинг озуқаси масаласини ҳал қилишни тақозо этади. Бу борада кейинги пайтда мавжуд имкониятларни ишга солиш, ем сифатида фойдаланиладиган хом ашёлардан техникавий эҳтиёж учун қўлланишни камайтириш ва уларни бошқа ресурслар билан алмаштириш юзасидан қимматли таклиф-мулоҳазалар билдирилмоқда. СССР халқ депутатларининг иккинчи съезди ўтаётган кунларда республикамиз вакиллари мамлакат ҳукуматининг раҳбари Н. И. Рижков билан учрашиб, Ўзбекистоннинг ғоят долзарб ижтимоий-иқтисодий муаммоларини муҳокама этганларида чорва озуқаси ҳисобланган чигит пўчоғи (шелухаси)дан техникавий эҳтиёжлар учун фойдаланишни камайтириш масаласини ҳам ўртага қўйдилар. Бутун жамоатчилик алоҳида эътибор бераётганлиги туфайли бу борада дастлабки натижаларга эришилаяпти.

Мутахассисларнинг ҳисоб-китобларига кўра республикамиздаги корхоналарда пахта чигитидан ёғ, кунжара ва бошқа маҳсулотлар ажратиб олиш жараёнида 700 минг тонна атрофида шелуха ҳосил бўлади. Чигит пўчоғининг 200 минг тоннаси ҳозиргача Андижон, Фарғона, Янгийўл гидролиз заводларида хом ашё сифатида фойдаланиб келинмоқда. «Узбиохим» ишлаб чиқариш бирлашмасига қарашли ана шу корхоналарда чигит пўчоғини қайта ишлаш йўли билан қанд касаллигига чалинган беморлар учун ксилит деб номланган дори, чорва моллар ҳамда паррандаларга мўлжалланган омихта емга қўшиладиган озуқа протеини, шунингдек халқ хўжалигининг машинасозлик, авиация сингари муҳим тармоқларида қўлланиладиган фурфирил спирти, турли смолалар ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқарилади.

— Ишчи-хизматчиларимиз, инженер-техник ходимларимиз ва мутахассисларимиз халқ хўжалиги учун ғоят зарур бўлган маҳсулотлар тайёрлаш ҳажмларини камайтирмаган ҳамда сифатига путур етказмаган ҳолда республика чорвачилигининг равнақига муносиб улуш қўшишни ўз олдиларига мақсад қилиб қўйдилар, — дейди «Узбиохим» ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директори, техника фанлари номзоди Р. Ёқубов. — Шу ниятда беш-олти ойдан бери чигит пўчоғидан техникавий эҳтиёжлар учун фойдаланишни камайтириш, уни бошқа хом ашё билан алмаштириш бўйича амалий тадбирлар кўрилмоқда. Айрим олимлар, мутахассислар ғўзапояни ишлатишни таклиф қилишди. Бу борадаги тадқиқотлар яна давом эттирилиб, бирор хулосага келинади. Бирлашмамизга қарашли Андижон гидролиз заводи инженер-техник ходимлари эса фанга, амалий тажрибага таянган ҳолда иш кўришди. Улар мамлакатимиздаги турдош корхоналар ишини атрофлича ўрганиб, Краснодар гидролиз заводи фаолияти билан қизиқиб қолишди. Бу корхонада хом ашё сифатида маккажўхори сўтасининг дон олингандан кейин қоладиган қисми — зўғотасидан фойдаланилар экан. Ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг хусусияти чигит пўчоғидан олинаётгани билан бир хил. Ҳисоб-китоблар ва таҳлиллардан сўнг Ўзбекистонда ҳам бу хом ашёдан фойдаланиш мумкин, деган хулосага келинди. Фарғона гидролиз заводи мутахассислари ҳам янгиликка қизиқиб қолдилар ва андижонлик ҳамкасбларининг изидан боришди.

Шу ўринда бош директорнинг гапларига қуйидагиларни қўшимча қилиш мумкин: Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалиги давлат-кооператив комитети берган маълумотларга қараганда, республика бўйича бир йилда жўхори донини ажратиб олиш жараёнида гидролиз заводлари учун 100 минг тонна зарур хом ашё ҳосил бўлади. Бу — шунча миқдордаги чигит пўчоғини чорвачиликка бериш мумкин деган гап. Юқорида кўрсатилган миқдордаги зўғотанинг қарийб ярми — 48 минг тоннаси давлат буюртмаси ҳисобидан дон маҳсулотлари комбинатларига, уруғлик тайёрлаш корхоналарига ва омборларга топшириладиган 200 минг тонна жўхорини тайёрлаш жараёнида вужудга келади. Айтмоқчимизки, шунча хом ашёнинг гидролиз заводларига етказиб берилишини ташкил этиш унчалик мушкул иш эмас. Қолган қисмини эса колхозлар, совхозлардан, аҳолидан йиғишни йўлга қўйиш зарур бўлади.

— Хўш, уларнинг манфаатдорлигини кучайтириш учун қандай иқтисодий тадбир кўрилмоқда? — шундай савол билан суҳбатдошимизга мурожаат этдик.

— Айнан боғлиқлиги сабабли масаланинг икки жиҳатига изоҳ бериб ўтишимиз зарур, — дейди Р. Ёқубов. — Жўхори зўғотаси ҳозирги пайтда айрим хўжаликларда майдаланиб ва ивитилиб чорва молларига озуқа сифатида берилади. Аксарият ҳолларда эса ундан ёқилғи сифатида фойдаланилади. Колхозлар, совхозлар, бошқа ташкилотлар, аҳоли жўхори зўғотасини йиғиб, заводларимизга топширишса, ҳар томонлама манфаатдор бўладилар. Шундай хом ашёнинг бир тоннасига 800 килограммдан чигит пўчоғини бериш ёки корхонанинг фонди ҳисобидан ёғ-мой комбинатларидан бемалол олиш йўлга қўйилди. Бундай нисбат белгиланганининг сабаби бор: шелухадаги озуқа бирлиги жўхори зўғотасиникига қараганда бир ярим баравар ортиқроқдир. Демак, хом ашё топширганлар бу борада ҳам ютадилар.

Ҳурматли муштарийларимизни «Шу соҳада амалий қадам ташландими?» деган савол қизиқтирса керак. Кўрилган тадбирлар ярим йилдаёқ ўзининг дастлабки самарасини берди: Андижон ва Фарғона областларида қисқа даврда жами 5 минг тонна жўхори зўғотаси йиғилиб, гидролиз заводларига топширилди. Корхоналарда бу хом ашё тажриба тариқасида қайта ишлангач, кутилган натижа олинди. Чорвачилик учун эса 4,5 минг тонна тўйимли озуқа — чигит пўчоғини қўшимча равишда ажратиш имконияти яратилди.

Андижон ва Фарғонада бу борада қўлланилган омилкорлик диққатга сазовор. У республикамизнинг бошқа жойларига ҳам кенг ёйилса, янада мақсадга мувофиқ бўлур эди. Қайта қуришимиз олға силжиши учун бугунги кунда ҳис-ҳаяжонларнинг авжга чиқиши, қуруқ сўзамоллик эмас, балки юқорида ҳикоя қилингани сингари қимматли таклифлар ва уларнинг амалга оширилиши ғоят муҳимдир.

С. САИДАЛИЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

«Иш қуролинг соз бўлса, машаққатинг оз бўлар» дея бежиз айтишмайди. Буни қалбан ҳис қилган Ўрта Чирчиқ районидаги Охунбобоев номли колхоз ремонтчилари қишлоқ хўжалиги техникасини созлаш ишларини уюшқоқлик билан олиб боришаётир. Улар шу кунга қадар 51 та чигит экиш, 15 та каноп экиш мосламалари, 47 та культиватор, 25 та ҳайдов трактори ва бошқа ёрдамчи машина-механизмларни мавсумга тахт қилиб қўйишди. Бунда айниқса моҳир уста Эркин Маҳмудов ва пайвандловчи Абдукарим Дилмоновнинг хизмати салмоқли бўлаётир.

СУРАТЛАРДА: Э. Маҳмудов ва А. Дилмонов.

Б. АЛИМОВ олган суратлар.

ЖУРНАЛНИНГ НАВБАТДАГИ СОНИ

«Известия ЦК КПСС» журналининг биринчи сони босмадан чиқди. Журнал партия Марказий Комитетининг 1989 йил декабрь ойидаги иши тўғрисидаги ахборот, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси ва КПСС Марказий Комитети секретариати составидаги ўзгаришлар, КПСС Марказий Комитети Россия бюросининг состави ҳақидаги ахборотлар билан очилади. Марказий Комитет Сиёсий бюросининг студентлар Бутуниттифоқ анжуманининг асосий якунлари ҳақидаги ва аҳолини озиқ-овқат билан таъминлаш учун раҳбар коммунистлар масъулиятини ошириш тўғрисидаги қарорлари ҳам эълон қилинган. «Марказий Комитет қарорлари — назоратда» рубрикаси остида партия Марказий Комитетининг бир қанча қарорлари қандай бажарилаётгани ҳақидаги хабарлар берилган.

Журнал КПСС Марказий Комитети ижтимоий-иқтисодий сиёсат масалалари комиссиясининг мажлиси ҳақида ҳикоя қилади, бу мажлисда иқтисодий ислоҳотни чуқурлаштириш, шунингдек капитал маблағ самарадорлигини ошириш ва қурилишда хўжалик механизмини такомиллаштириш муаммолари муҳокама қилинган эди.

КПСС Марказий ревизия комиссиясининг бюроси Марказий Комитет умумий бўлимининг маълумотнома —қабулхонаси ишини кўриб чиқди. Таҳлил шуни кўрсатмоқдаки, маълумотнома — қабулхонада қабул қилинган гражданларнинг 65 фоиздан кўпроғи масалани жойларда ҳал қилишга ёки зарур изоҳни олишга беҳуда уринганидан кейин КПСС Марказий Комитетига мурожаат қилган. Маълумотнома — қабулхона ишини текширишга оид журналда эълон қилинган материалларда ана шу ва бошқа фактлар келтирилган.

КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги партия контроли комитетининг ахборотида Амур областидаги айрим раҳбар коммунистлар Озиқ-овқат программасини бажариш чоғида йўл қўйган партия ва давлат интизомини бузиш фактлари кўриб чиқилгани, меҳнаткашларнинг хатлари юзасидан ўтказилган текширишлар, 37 та шикоят аризаси кўриб чиқилганлиги маълум қилинади.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг 30—40-йилларда ва 50-йилларнинг бошларида йўл қўйилган репрессиялар билан боғлиқ материалларни қўшимча равишда ўрганишга доир ҳужжатлари «Сафаров, Залуцкий ва бошқаларнинг Ленинграддаги зиновьевчи аксилинқилобий гуруҳи» деб аталган ишга бағишланган.

Журнал «КПСС XXVIII съезди олдидан» бўлимида КПССнинг янги уставига доир Марказий Комитетга келган таклифлар, Свердлов область партия ташкилотида мунозаранинг қандай бораётганлиги, КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги ижтимоий фанлар академиясида бир партиявийлик ва кўп партиявийлик муаммосининг муҳокамаси билан таништиради.

Бу сонда бошқа материаллар— Украина Компартияси Марказий Комитетининг, КПСС Москва шаҳар комитетининг, Ленинград, Ярославль область комитетларининг, Хабаровск ўлка комитетининг сайловолди ҳаракат дастури, партия статистикаси, бир қанча марказий газета ва журналларнинг обуна тиражлари ҳақидаги маълумотлар, партиянинг кадрлар корпусидаги ўзгаришлар ҳақидаги хабарлар, КПССнинг халқаро алоқалари хроникаси ҳам бор.

«КПСС Марказий Комитетининг почтаси» рубрикаси остида журналхонларнинг 1989 йилдаги хатлари шарҳи, К. М. Симоновнинг 1978 йилда КПСС Марказий Комитети номига йўллаган мактуби ёритилган.

Журналнинг архив бўлимида РКП(б) VIII съезди программа комиссияси мажлисининг протоколлари берилган. Л. А. Фотиева, Л. Б. Каменев ва И. В. Сталиннинг ёзишмалари Лениннинг «Съездга хат»и билан боғлиқ вазиятни кўрсатиб беради. Журнал «Улуғ Ватан уруши тарихидан» деган янги рубрика очган. Ҳам урушдан олдинги даврнинг, ҳам уруш даврининг илгари номаълум бўлган саҳифаларини ёритадиган жуда кўп архив материаллари эълон қилинади, совет халқининг фашизмга қарши курашининг қаҳрамонона ва фожиали тарихи холисона ёритилади. Журналнинг бу сонида эълон қилинган ҳужжатлар 1935—1940 йиллардаги воқеалар ҳақида ҳикоя қилади. Уларнинг орасида М. Н. Тухачевскийнинг И. В. Сталин тузатиш киритган «Гитлернинг ҳарбий режалари» қўлёзмаси, ВКП(б) Марказий Комитети Сиёсий бюросининг бир қанча қарорлари, армия раҳбарларининг партия Марказий Комитетига ёзган хатлари, шунингдек С. К. Тимошенко 1940 йил майида СССР халқ мудофаа комиссарлигини К. Е. Ворошиловдан қабул қилиб олганлиги ҳақидаги акт бор. Архив бўлимининг охирида «Известия ЦК РКП(б)» журналининг 1920 йил биринчи сони обзори берилган.

(ТАСС).

ҚОЧОҚЛАР МАҲАЧҚАЛЪАГА КЕЛИШДИ

Шу кунларда илгари Бокуда яшаган кишилар Маҳачқалъага келиб туришибди. Ҳозиргача ярим мингдан кўпроқ одам келди. Булар асосан аёллар, болалар, қариялардир, ярадорлар ҳам бор.

Қочоқлар орасида ҳарбий хизматчиларнинг оила аъзолари ҳам бор, улар эрлари, оталари, фарзандлари тинч аҳолини экстремистлардан ҳимоя қилаётганликлари учун таъқибга учраб, қочиб қутилганлар. Бошқалари эса Бокудан арман бўлганликлари учунгина жўнаб кетишди. Қочоқларнинг деярли ҳаммаси исм-шарифимизни ёзмасангиз, деб илтимос қилишди, чунки Озарбайжонда уларнинг қариндошлари, дўстлари, ёру биродарлари қолган.

— Мен Бокуда туғилиб умрбод ўша шаҳарда яшаганман, — дейди ўзини Ким Геворкович Балаян деб таништирган эркак киши. — Нефть конларида шофёр эдим. Бокуда уйланганман, бола-чақа кўрганман. Хуллас бошимизга фалокат тушмасдан илгари рисоладагидек яшардик. Бизни ҳақорат қилишди. Кейин эса калтаклаймиз, деб дағдаға қила бошлашди. Нотаниш жангарилар уйимизга бостириб киришмоқчи бўлишди. У ерда қолиш хавфли эди. Мен хотиним, қизимни олиб жўнаб кетдим. У ерда ўғлим қолган, у мичман бўлиб хизмат қилади.

— Биз ҳам қизим ва неварам билан шаҳардан чиқиб кетишга мажбур бўлдик, — деб сўзга қўшилди ёши ўтиб қолган бир аёл.— Ўзим асли татарман, қизим арманига турмушга чиққан. У Маҳачқалъага биздан илгарироқ келган эди, моторчи бўлиб ишлаяпти, ётоқхонада яшаяпти. Оиласи у билан бирга туради, мен эса қайтиб кетаман. У ерда синглим невараси билан қолган. Боку —менинг уйим.

— Биз эса энди ҳеч қачон она шаҳримизга қайтиб бормаймиз, — дейишди ғамгинлик билан она ва қиз, уларни Ирина Аванесовна ва Роза деб қўяқолай. — Бошимизга кўп кулфатлар тушди. Бир неча бор уйимизга бостириб киришди, «адабимиз»ни беришмоқчи бўлди. Аммо Озарбайжон қўшниларимиз ёрдам қилишди. Улар ҳақиқий дўстларимиздир, бу қўшниларимизга минг марта раҳмат десак арзийди. Биз Бокудан чиқиб кетган эканмиз, бунда уларнинг айби йўқ. Аксарият бокуликлар меҳрибон ва яхши кишилардир, мен буни ҳозир ҳам дангал айтаман. Нимаики содир бўлган бўлса, ҳаммасига экстремистлар айбдор.

— Мен сизга айтсам, оддий одамлар — арманлар ва озарбайжонлар тартибсизликлардан жуда чарчашди, — деди Ким Геворкович сўзини давом эттириб.—Тоғли Қорабоғ қайси республикага киришининг нима фарқи бор, одамлар яхши яшасалар бўлди-да. Ахир биз ҳаммамиз совет кишиларимиз-ку. Бу васваса фақат жиноятчиларга қўл келади, чунки улар бундан фойдаланиб қора ишларини яширадилар.

Қочоқларни Маҳачқалъа портида кутиб олмоқдалар ва дарҳол автобусларда вақтинча яшаш учун меҳмонхона ва ётоқхоналарга олиб кетмоқдалар. Улар барча зарур нарсалар — кийим, озиқ-овқат ва дори-дармон билан таъминланган. Совет тинчлик фонди, Меҳр-мурувват ва сиҳат-саломатлик фонди, В. И. Ленин номли болалар фондининг Доғистондаги бўлимлари қочоқларга ёрдам бериш учун маблағ ажратдилар. Улар Маҳачқалъадан ўз қариндош-уруғлари, таниш-билишларининикига жўнаб кетишмоқда. Ереван, Ставрополь, Краснодар ва бошқа шаҳарларга йўл олмоқдалар. Уларга транспорт беришмоқда, темир йўл ва авиабилетларини сотиб олишда кўмаклашмоқдалар.

— Бизга ёрдам бераётган барча кишилардан, Доғистон халқидан миннатдормиз, — дейишди мен билан суҳбатлашган кишилар.— Маҳачқалъаликлар бизни дўстона самимий кутиб олишди, нотаниш одамлар меҳр-мурувватидан, нон-тузидан баҳраманд бўлдик. Кийим-кечак, бошпана, озиқ-овқат беришди.

Г. ШАМОВ,
ТАСС мухбири.

БОКУДАГИ ВОҚЕАЛАРГА ДОИР

БОКУ, 23 январь. (Озаринформ-ТАСС). Боку шаҳри икки кун мобайнида Сальяни казармалари теварагидаги воқеалардан жунбушга келди. Армия қисмлари ва ички қўшинлар шаҳарга кирганидан бери у ерда отишмалар тўхтамаяпти. Номаълум кишилар капитал ремонт қилинаётган теварак-атрофдаги уйларнинг томидан аскарларга қарата ўт очдилар. Шаҳарда Боку олий ҳарбий умумқўшинлар қўмондонлари билим юртида таълим олаётган озарбайжонлик курсантлар ҳамда «афғонистонлик» жангчилар группаси казармаларда гўёки баррикадалар қуриб олганлиги ҳақида миш-мишлар тарқалди. Ҳар бир дақиқа, ҳар бир сонияда армияга қарши ва русларга қарши кайфиятдаги кишиларга туртки берадиган янги-янги тафсилотлар пайдо бўлди: «Қўзғолончилар» казармаларда қурол-яроғ омборини гўёки қўлга туширган эмиш, кўплаб қурбонлар бор эмиш...

21 январь куннинг иккинчи ярмида бундан ташвишга тушган жамоатчилик қўмондонликка мурожаат қилиб, иш тинчлик билан тугашини таклиф этди: ўт очишни тўхтатиш эвазига казармалардаги кишиларнинг ҳаёти дахлсиз бўлиб қолишига кафолат бердилар. Одамларга ҳамма иш аслида қандай бўлганлигини тушунтирдилар. Лекин юз марта эшитгандан, бир марта кўрган яхши. Озарбайжон ССР Олий Совети депутатларининг бир гуруҳи ички қўшинлар сиёсий бошқармасининг ходими полковник А. Белаш ва республика ички ишлар министрлиги сиёсий бўлими бошлиғининг ёрдамчиси, байналмилалчи жангчилар шаҳар кенгашининг раиси Э. Муродов ҳамроҳлигида казармаларга йўл олишди. Улар «қўзғолончилар» ўрнига бу ерда офицерлар ва прапоршчикларнинг оилаларини кўришди. Жамоатчилик вакиллари курсантлар билан учрашган, бирор курсант ёки бошқа ҳарбий хизматчи қўлда қурол билан армия қисмлари ҳамда ички қўшинларга қарши чиқмаганлигига ишонч ҳосил қилишди.

Хоразм область матлубот жамиятлари уюшмасига қарашли Шовот районлараро базаси ёрдамчи хўжалигида 150 бошга яқин қорамол, қўй ва эчки боқилаяпти. Матлуботчилар ўтган йил ишга туширилган теплица хўжалигидан ҳам мўмай даромад олишмоқда. Қишлиқировли кунларда бу ерда етиштирилаётган помидор, бодринг ва бошқа неъматларнинг коллектив эҳтиёжидан ортгани махсус дўкон орқали аҳолига сотилаяпти.

СУРАТДА: теплица хўжалиги ишчиси Н. Гумерова.

В. МОЛГАЧЁВ олган сурат.

ОБ-ҲАВО ВА ДЕҲҚОНЧИЛИК

УЗБЕКИСТОН ССР ГИДРОМЕТЕОРОЛОГИЯ МАРКАЗИ ХАБАР БЕРАДИ

Январнинг иккинчи ўн кунлигида об-ҳаво беқарор келиб, ҳарорат ўзгариб турди, қор ва ёмғир тарзида ёғингарчилик бўлди. Ҳавонинг ўртача ҳарорати 0—5 даража совуқни ташкил этди. Сурхондарё, Қашқадарё областларининг аксарият қисмида ўртача ҳарорат 1—3 даража илиқ бўлди. Бу эса кўп йиллик нормага яқин. ҚҚАССР, Фарғона водийсининг баъзи жойлари ва Хоразм областида ўртача ҳарорат одатдагидан 1—2 даража юқори келди.

Мавжуд об-ҳаво шароити дон экинларининг қиш уйқусини таъминлади. Ҳарорат пасайган кезларда (Ғаллаорол, Бахмал, Каттақўрғон, Нурота, Қўшработ районларида совуқ 7—12, Келес массивида 13—18 даражага етди) ниҳоллар қор кўрпаси остида эди. Қор қалинлиги 10—20 сантиметр, Тошкент областининг тоғолди районларида 35—40 сантиметрни ташкил этди. Майсалар бўғзидаги ҳарорат 0—4 даража совуқдан ошмади, бу эса улар учун айтарли хавф туғдирмайди. Ўн кунликнинг ўртасига келиб республика жанубида ҳарорат 5—8 даражага кўтарилди, қор қатлами эриб кузги дон экинларининг ривожланиши учун шароит юзага келди.

Дала юмушлари учун об-ҳаво мураккаблигича қолмоқда. Ўн кунликнинг биринчи ярмида аксарият областларда даладаги қор қалинлиги 10—15 сантиметрдан камаймади, иккинчи ярмида эса тупроқ намлиги қишлоқ хўжалиги ишларига йўл бермади. ҚҚАССР, Хоразм области, Бухоро областининг Навоий зонасида ер чуқур музлаганлиги (11—25 сантиметргача) сабабли дала юмушлари бажарилмади. Тошкент области ва Андижон районида тоғолди зоналарида қор қатлами эримади.

Яйловларнинг аксарият қисмида ҳаво совуқ, қор қалин жойларда изғирин ва туман бўлганлиги сабабли 10—15 кун мобайнида жониворларни боқиш қийин кечди. Бухоро областининг шимолий районлари, Самарқанд области ва Келес массивида қорнинг қалинлиги (11—20 сантиметр) сабабли 7—10 кун мобайнида моллар яйратиб боқилмади.

Республика бўйича яқин орада ҳавонинг ўзгариб туриши, 25—27 январда жойларда ёғингарчилик бўлиши кутилади. Марказий областларда жанубдан секундига 5—10, Фарғона водийси ва республика шимолида 3—8, жанубда 7—12 метр тезликда шамол эсади. Ҳарорат кечаси 2 даража совуқ билан 3 даража иссиқ ўртасида тебраниб туради. Фарғона водийсида 4 даража совуқ — 1 даража иссиқ, шимолда 0—5 совуқ, жанубда 0—5 даража иссиқ бўлади. Кундузи ҳарорат 10—15 даражадан 3—8 даражага тушади, Фарғона водийсида 5—10 даражадан 0—5 даражага, жанубда 13—18 даражадан 5—10 даражага, шимолда 4—9 даражадан 3 даражагача пасаяди.

Об-ҳавонинг келиши дала ишларининг юришиб кетишига имкон бермайди. Республика ҳудудининг аксарият қисмида ер лой бўлади, жанубда эса музлайди. Ҳаво ҳарорати кузги экинларнинг бироз ривожланишига имкон беради. Қизилқумнинг шимолида қор қатқалоғи молларни боқишни бирмунча чегаралайди. Бошқа жойларда мол боқиш учун хавф-хатар йўқ.

Н. АЛЕСКО,
агрометеоролог.

ҲЕЧ КИМ ЛОҚАЙД ЭМАС

МАКТУБЛАР ТАҲЛИЛИ ШУНИ КЎРСАТАДИ

Ҳар йилнинг ўз хислати, қиёфаси бор. Буни тасаввур этиш учун босиб ўтилган йўлга бир нигоҳ ташлаш кифоя. 1989 йил халқимиз, мамлакатимиз ҳаётида сезиларли из қолдирди. Партия, давр ўртага қўйган вазифаларни рўёбга чиқариш йўлида муҳим қадам ташланди. Мавжуд вазиятни хаёлан таҳлил этиб, ақл-идрок тарозисига солиб кўраркансан, қайта қуриш ва ошкоралик шароитида ишлаш осон кечмаётганига ишонч ҳосил қиласан киши. Дарҳақиқат, ҳар бир ғалаба кураш ҳамда қаҳрамонона меҳнат эвазига қўлга киритилаяпти. СССР халқ депутатларининг I ва II съездлари, КПСС ҳамда Ўзбекистон Компартиясининг ҳаракат дастурларида олға сурилган эзгу ғоялар ишлаб чиқаришни ривожлантириш, янгиланиш, маънавий покланиш жараёнига муҳим омил бағишлаётгани ўз-ўзидан равшан. Ҳур фикр, соғлом танқид, эътиқод эркинлиги учун кенг йўл очилаяпти.

Ижтимоий-сиёсий турмушимиздаги ана шу ўзгаришлар редакцияга келаётган хатларда ўз ифодасини топмоқда. Муштарийларимиз турли жабҳаларда тўпланиб қолган муаммоларга, газета чиқишларига бефарқ эмас. Ўтган йили мактублар оқими кўпайди. Газетхонлар, ишчи-қишлоқ мухбирларидан 14.000 га яқин хат-хабар олинди. Аксарияти «Қишлоқ ҳақиқати» саҳифаларида ёритилди. 850 та шикоят текшириш ва чора кўриш учун жойларга юборилди.

Кези келганда бир нарсани таъкидлаб ўтиш жоиз: меҳнаткашларнинг хат, ариза ва шикоятларига эътиборсизлик билан қараш ҳоллари ҳамон барҳам топгани йўқ. Баъзи расмий жавоблар кишини қаноатлантирмайди: юзаки, жўн. Бу ҳол ҳақли эътироз ва норозиликка, такрор шикоят йўлланишига сабаб бўлаяпти. Маҳаллий партия, совет ташкилотлари, ҳуқуқ-тартиботни ҳимоя қилиш органлари ўз ишларига виждонан ёндашиб, кўтарилган масалалар ижросини таъминласалар, айни муддао бўларди. Ҳар бир хат ортида тирик инсон борлигини унутмаслик лозим.

Газета, газетхон, ҳаёт... Мактубларнинг бир қисмида мавжуд муаммолар ҳамда уларни ҳал этиш юзасидан муҳим таклиф-мулоҳазалар ўртага ташланган. Қуйида ана шу хусусда сўз юритамиз.

«Қайта қуриш, ошкоралик шарофати туфайли ўзбек деҳқонининг бағрига шамол тегди. Унинг эрк-ҳуқуқлари тикланиб, оғир ва заҳматли меҳнати қадр топмоқда. Бу ҳақда бежиз сўз юритаётганим йўқ. Узоқ йиллар давомида пахтага сиғиниш, план ҳамда тонналар кетидан қувиш қандай оқибатларга олиб келганлигини кўриб турибмиз. Боғроғлар қуриди, рўзғордан, дастурхондан барака кетди. Бугунги моддий қийинчиликлар учун аслида пахта эмас, балки пахта якказироатчилигига йўл очган раҳбарлар айбдор. Фахримиз, бебаҳо бойлигимиз — оқ пахтанинг юзи қора бўлмаслиги керак».

Оқдарё район Лойиш посёлкасида яшовчи уруш ва меҳнат ветерани, республика аҳамиятига молик пенсионер **Ш. Назаров**нинг мактуби ана шундай сатрлар билан бошланади. У ўз кузатишларига асосланиб, турмуш фаровонлигини ошириш, мўл-кўлчиликни таъминлаш, томорқа хўжалигини кенгайтириш юзасидан қимматли фикрларни баён қилган. Бугун халқ дарди, ташвишлари ҳақида рўйрост гапирилмоқда. Яқин ўтмишда йўл қўйилган хато ҳамда янглишишлардан тегишли хулоса чиқарилиб, етилган муаммоларга янгича талаб ва масъулият билан ёндашилаётганлиги, уларни ҳал этиш юзасидан изчил тадбирлар белгиланаётганлиги барчани мамнун этаяпти. Хайрли иш ярим йўлда тўхтаб қолмаслиги, ҳаётий манфаатлар заминида янада ривожлантирилиши лозим.

«Аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш учун қўшимча имкониятлар оз эмас, — дейди хатини давом эттириб Ш. Назаров. — Буни районимиз мисолида ҳам кўриш мумкин. Ўтган йили пахта майдонларини қисқартириш ҳисобига 400 гектар боғ ҳамда узумзор барпо этилди. Сабзавот, картошка етиштириш кўпайди. Қишлоқ меҳнаткашларининг ёрдамчи хўжаликларини ривожлантиришга катта эътибор берилаяпти. Эсимда, 1988 йили Лойиш бозорида картошканинг нархи бир сўмдан тушмаган эди. Ҳозир эса анча арзон. Ковун-тарвуз, помидор, сабзи-пиёз ҳам сероб бўлди. Аграр масалага янгича ёндашув, меҳнатни ташкил этишнинг мақбул шаклларини кенг қўллаш ўз самарасини бермоқда».

Дарҳақиқат, шундай. Ошкоралик муҳити қишлоқ меҳнаткашлари ҳаётига жўшқинлик, кўтаринкилик бахш этаяпти. Ерга, ишга, касбга муносабат ўзгараётганлиги шундан. Меҳнат ва самара моддий манфаатдорлик билан чамбарчас боғлиқ эканлиги ўтган йил тажрибаси мисолида ўз исботини топди. Республикамиз заршунослари зўр ғайрат ва ҳиммат кўрсатиб, она-Ватанга 5 миллион тоннадан зиёд оқ олтин етказиб бердилар. Етиштирилган ҳосил нест-нобуд қилинмай, ортиқча шов-шувларсиз, ўз муддатида йиғиштириб олинди. Мавсум иштирокчилари яхши фойда кўрдилар. Бироқ пахтанинг давлат харид нархи ҳамон пастлигича қолмоқда. Давр, ҳаёт бу масалани узил-кесил ҳал қилишни тақозо этаяпти.

Қашқадарё область Яккабоғ районидан мактуб йўллаган **С. Келдиёров**, сирдарёлик шифокор **М. Нажмиддинов**, тошкентлик **Г. Қўчқорова** шу хусусдаги мулоҳазаларини қоғозга туширишган. Уларнинг фикрича, ўртага қўйилган вазифаларни рўёбга чиқаришда изчиллик, ҳамжиҳатлик етишмаётир. Жойларда қайта қуриш моҳияти тўла ҳис этилмаяпти. Қишлоқ аҳолисининг истеъмол қуввати ночор. Турли касалликлар камайиш ўрнига кўпайиб бормоқда. Етиштирилаётган гўшт, мева-чева, сабзавот маҳсулотлари эҳтиёжни қондира олмаяпти. Муаллифлар республикамизни иқтисодий танглиқдан халос этиш, инсон омилини фаоллаштириш, маънавий-психологик иқлимни барқарор қилиш юзасидан амалий таклифларни ўртага ташлашган.

Муштарийларимизни, ишчи-қишлоқ мухбирларини ўйлантираётган муаммолар кўп. Уларнинг ҳар бири кишини жиддий мулоҳаза юритишга ундайди. Ҳозирги кунда Орол, унинг фожиаси ҳақида бот-бот ёзилаяпти. Бу ўз-ўзидан тушунарли. Орол — бизнинг фахримиз, дардимиз. Уни ҳалокатдан қутқариш, асл ҳолига қайтариш мумкинми? Ўрта Осиё халқларининг келажаги, ҳаёт-мамоти ана шу саволга қандай жавоб топилишига боғлиқ бўлиб турибди. Чироқчилик **Э. Бойматов** ўз мақоласида Орол тақдиридан жиддий ташвиш билдириб, уни сақлаб қолиш авлодлар олдидаги муқаддас бурч, кечиктириб бўлмайдиган вазифа эканлигини таъкидлайди. Бу фикрга тўла қўшиламиз. Айни чоғда кенг жамоатчилик кучига таяниб иш тутиш, олимлар, мутахассислар ҳамкорлигини мустаҳкамлаш, мақбул ва самарали илмий ечимларни излаб топиш Орол дардини енгиллаштиришда энг ишончли йўл эканлигини айтиб ўтиш жоиз. Шунингдек, муаллиф кимёвий ўғитларни қўллаш ишни чеклаш, сув, ҳаво, атроф муҳити мусаффолигини таъминлаш масалаларига ҳам ўз муносабатини билдирган. Қўлимизда қоракўллик педагог **Ш. Шерриев**, тошкентлик **Ҳ. Омонов**, марҳаматлик **Ш. Йўлдошев**, хоразмлик муштарийлар **С. Сафаров, Т. Сапоев**, андижонлик **Т. Саидумаров**, қашқадарёлик **Қ. Оннаев** йўллаган мактублар. Уларни ўқиб, қишлоқ кишисининг юрак уришини сезиш, ўй-ташвишларини илғаб олиш қийин эмас. Ҳаёт, замон ўзгараяпти. Деҳқончилик маданияти ошиб, маҳсулот етиштиришда сезиларли натижаларга эришилаётган экан, бу аввало агросаноат тармоқларида амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳот шарофатидир. Ер эгасини топди, деҳқонга эркинлик берилди, Бироқ хотиржам бўлишга асос йўқ. Ижтимоий-маданий соҳадаги муаммолар ҳамон ўткир бўлиб турибди. Қишлоқ аҳолисини уй-жой, томорқа ери, зарур озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш қониқарсиз аҳволда. Бундай ҳол билан келишиб бўлмайди. Меҳнаткаш инсон ҳамма жойда катта ғамхўрлик билан қуршаб олинмоғи, унинг ҳаётий талаб-эҳтиёжлари тўла қондирилмоғи лозим.

Чироқчилик **Ғози Раҳмон** қаламга олган мавзу моҳият-эътибори билан ғоят муҳим, долзарб.

«Кейинги пайтда ишсизлик, унинг салбий оқибатлари ҳақида кўп гапирилмоқда, — деб ёзади муаллиф. — Бунинг сабаби маълум. Кечагача биз ишсизлик социализм табиатига ёт деб ўз-ўзимизни алдадик, ҳақиқатдан кўз юмиб келдик. Мана энди ўша хатоларнинг жабрини тортаяпмиз. Инсон—ҳаракат маҳсули. У меҳнат қилишни, шунга яраша манфаатдор бўлишни истайди. Бордию, бу ҳуқуқдан маҳрум этилган бўлса-чи? Айниқса қишлоқ жойларида аҳвол ташвишли. «Ортиқча» кучлар камайиш ўрнига кўпайиб бораяпти. Ишсизлик ёшлар ахлоқи, тарбиясига акс таъсир кўрсатаётганини инкор этиб бўлмайди.

Яқинда Лангар қишлоқ Совети раиси С. Мейлиев билан суҳбатлашиб қолдим. Унинг айтишича, Тутли, Ғаровли, Тўлакул, Лангар, Тарағай, Говхона, Қўриқсой қишлоқларида истиқомат қилаётган 8060 кишидан 1330 нафари ишсиз. Шундан 730 нафари хотин-қизлар. Яшаш, рўзғор тебратиш уларга осон кечаётгани йўқ. Бу ҳақда жиддийроқ ўйлаб кўрадиган пайт аллақачон етган».

Аҳолини иш билан таъминлаш учун маҳаллий саноат тармоғини кенгайтириш, касаначиликни ривожлантириш, қишлоқ жойларида турли корхона ҳамда фабрикаларнинг филиалларини очиш лозим, деб ҳисоблайди муаллиф. Самарқанд районидаги Энгельс номли колхоз ҳуқуқшуноси **А. Маҳмудов**, Ленин йўли район матлубот жамиятлари уюшмаси раиси **Х. Қиличев** маҳсулот етиштириш ҳамда уни сотиш билан боғлиқ қийинчиликларга эътиборни жалб этишади. Улар шартнома интизомига риоя қилиш тайёрловчилар билан истеъмолчилар ўртасидаги муносабатда асосий мезон бўлишини таъкидлаб, қайта ишлаш корхоналарида бободеҳқон меҳнати билан етиштирилган ноз-неъматга беписандлик билан қараш, уларни қабул қилишда миқдори ҳамда нархини пасайтиришга уриниш ҳоллари мавжудлигини, бу эса хўжаликларга катта моддий зиён келтираётганини ҳаётий мисоллар орқали очиб беришган.

Меҳнатни ташкил этишнинг янги шакллари — звено, оила, ижара пудрати қишлоқ хўжалигини ривожлантиришга муҳим омил бағишлаётир. Илғорлар тажрибаси шундан далолат беради. Комсомолобод районидаги «Комсомол» совхози пахтачилик бригадаси бошлиғи **С. Муҳаммаджонов** ижара муносабатларига тўхталиб, қуйидагиларни ёзади: «Ер — бебаҳо бойлигимиз. У инсонни тўйдиради, кийинтиради. Бинобарин, ҳар қарич ердан унумли фойдаланиш, унинг самарадорлигини ошириш биз, деҳқонларнинг олдига қўйилган асосий вазифадир. Ижара муносабати бу жиҳатдан қўл келади. Манфаатдорлик пировард натижага қараб белгиланишида катта маъно бор. Ижарачи ўз ерига ўзи хўжайин. Кўп ишлаган кўп ҳақ олади. Шу боисдан янги усулга қизиқиш кучайиб бормоқда. Қайта қуриш талабларидан келиб чиқиб, деҳқонга тўла эрк бериш, ижара имкониятларини кенгроқ намоён этиш лозим, деб ҳисоблайман».

Ҳар бир хат ортида инсон бор. Буни доимо ёдда тутиш, кишиларнинг арз, истак, эътирозларига сезгирлик билан муносабатда бўлиш лозим. Акс ҳолда норозилик уруғи урчийверади. Паст дарғомлик **А. Норқулов** мутасадди ташкилотлар унинг ихтирочилик таклифларига етарли аҳамият беришмаётганидан шикоят қилса, тўрткўллик **М. Бекчонов**, андижонлик **У. Боймуродов**, **К. Юсупов**, **О. Нишонов** ва бошқалар (жами 15 киши) жойларда демократик сайлов принциплари бузилаётганлиги, белгиланган тартиб-қоидаларга риоя қилинмаётганлиги ҳақида куюниб ёзишади. Шунингдек, фарғоналик **М. Эргашев, Ҳ. Орипов, К. Холбоев, А. Қирғизов**, андижонлик **И. Алиев**, самарқандлик **А. Жонғозов, Э. Эшдавлатов, П. Ҳамдамов, М. Исмоилова, З. Жумаев**, бухоролик **А. Раҳмонов**, жарқўрғонлик **М. Ойназаров** ҳам турли мавзуда хат-хабарлар йўллашган.

Тил — маданият кўзгуси. Ҳар бир миллат ўз тилининг ривожланишидан манфаатдор. Республикамиз меҳнаткашлари ўтган йили қувончли воқеанинг шоҳиди бўлдилар. Ўзбек тилига давлат мақоми берилганлиги ҳамма жойда мамнуният билан кутиб олинди. Бу ҳақдаги қонун лойиҳасини муҳокама қилишда турли касб, турли ёшдаги кишилар иштирок этиб, уни такомилга етказишда ўз ҳиссаларини қўшдилар. Редакция тил муаммоларига оид муҳим таклиф ҳамда мулоҳазалари учун қувалик **О. Назарова**, Киев областида йигитлик бурчини ўтаётган солдатлар **Я. Алиқулов, М. Содиқов**, жиззахлик **Ф. Ҳасанова**, Қўшработ районидаги 1-мактаб ўқитувчилари **А. Эшонқулов, Б. Қувондиқов, Қ. Нарзиқулов** ва бошқаларга миннатдорчилик билдиради.

Яна бир туркум мактублар борки, уларда ахлоқ-одоб, аёл шаъни, таълим-тарбия, маънавият масалалари қаламга олинган. Доҳиймиз Карл Маркс айтганидек, инсон ўзини қуршаган муҳитдан ташқарида яшай олмайди. Неки яхшилик ва ёмонлик бўлсин, шу жўшқин ҳаёт ичида. Матбуотда ўзбек аёлларининг аччиқ қисмати, оғир турмуш тарзи ҳақида кўплаб мақолалар чоп этилаяпти. Буни тушуниш мумкин. Касбига, эътиқодига содиқ, бахтини меҳнатдан топган хотин-қизлар билан ҳар қанча фахрлансак арзийди. Андижонлик журналист **М. Холматова** ана шулардан бири ҳақида сўз юритади. У қадр-қиммат, вафо, ҳалоллик, меҳр-оқибат ҳақидаги шахсий кечинмаларини мақола руҳига сингдиришга интилган. Шу областдан хат йўллаган **Р. Жуманиёзова, Ҳ. Рустамов**, ТошДУ студенти **И. Турғунов**, сирдарёлик **Й. Бобоев**, фарғоналик **А. Зуннунов** юқоридаги мавзуни давом эттириб, жўяли фикрларни илгари сурişади.

«Ҳурматли редакция! «Огонёк» журналидан таржима қилиб босилган «Гангиш» сарлавҳали мақолани чуқур дард, изтироб билан ўқиб чиқдим. Унда воқеаларнинг ҳақиқий аҳволи бузиб кўрсатилган, халқимиз шаънига ўринсиз таъна-дашномлар билдирилган. Бундай ғаламисликни асло оқлаб бўлмайди. Миллий эҳтиросларни авж олдириш, бутун бир халқни ёмонотлиқ қилиш муаллифга нима учун керак бўлдийкин? Оқни қора дейиш билан ҳеч нарса ўзгармайди. Ўйлаймай гапирган уялар».

Ушбу мактуб муаллифи — марғилонлик **В. Мирзараҳимов.** У газета чиқишларига ўз муносабатини билдиркан, ўткир ҳаётий масалаларни четлаб ўтмасликни, танқид тиғини кучайтиришни таклиф қилади. Тўрткўллик **Й. Тўхтабоев**, самарқандлик **С. Болтаев**, хоразмлик **К. Нуржонов**, фарғоналик **А. Қамчиев, М. Содиқов**, қашқадарёлик **А. Ҳайдаров, Э. Эргашев** ҳам шу хусусдаги мулоҳазаларини ёзиб юборишган.

Хатлар, хатлар... Уларни қайноқ, сермавж ҳаёт бағридан қанот қоқиб келган кабутарларга қиёслагинг келади. Бу муболаға эмас. Олдимизда машаққатли довонлар турибди. Уларни забт этиш учун дастлабки кунларданоқ енг шимариб меҳнат қилинаяпти. Ана шу курашда вақтли матбуотнинг ўз ўрни бор. Муҳим янгилик, воқеа-ҳодисаларни, ўткир ижтимоий муаммоларни ёритишда муштарийларимизнинг кўмагига муҳтожмиз. Қадрли ишчи-қишлоқ мухбирлари! Сизларни қандай ўй-фикрлар безовта қилаяпти! Қайси мавзуда кўпроқ материаллар беришимизни истайсиз! Шулар ҳақида ёзиб юборинг. Сизларнинг хат-хабарларингиз, таклиф-истакларингиз газета мундарижасини бойитиш ҳамда унинг таъсирчанлигини оширишга хизмат қилади.

Илҳомингизга барака, ривож!

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ» ХАТЛАР ВА ОММАВИЙ ИШЛАР БЎЛИМИ.

ОНА-ВАТАН БЎЙЛАБ

МОСКВА. РСФСР областлари ва регионлари деҳқонлар уюшмасининг вакиллари, олимлар, ҳуқуқшунослар, жамоат арбоблари пойтахтга тўпланишди: 22 январь куни бу ерда Россия деҳқон хўжаликлари ва кооперативлари уюшмасининг таъсис съезди иш бошлади. Съездда уюшманинг раҳбар органлари тузилиши, шунингдек ер, мулк ҳақидаги қонунларнинг лойиҳалари, бошқа масалалар муҳокама қилиниши керак.

* * *

УСТЬ-КУТ. (Иркутск области). Байкалорти ва Узоқ Шарқнинг энг ичкарисида яшовчи аҳоли кўпгина йирик шаҳарларга тезроқ бориш имкониятига эга бўлдилар. Байкал-Амур йўли бўйлаб мунтазам йўловчилар ҳаракати бошланди.

* * *

РИГА. Латвиянинг энг гўзал дарёси қиш фаслида ўз макрини кўрсатди. Бу ерда сув тошқини бўлди. Республиканинг энг катта «Адажи» агрофирмаси билан «Царникава» балиқчилик колхози мулклари сув остида қолди. Экинзорлар, хўжалик бинолари, ўнлаб уй-жойларни сув босди. Офат рўй берган ердаги аҳоли ўз вақтида кўчирилди.

* * *

МОСКВА. 22 январь куни рассомлар Бутуниттифоқ ижодий мусобақасига якун чиқарилди. Мусобақани СССР Табиатни муҳофаза қилиш давлат комитети, Умумроссия ва Украина табиатни муҳофаза қилиш жамиятлари, СССР Рассомлар уюшмаси ва «Плакат» нашриёти ташкил этган эди. Мусобақа «Инсон. Табиат. Келажак» шиори остида ўтди. Энг яхши плакатлар кўплаб нашр этилади.

* * *

НОВОСИБИРСК. «Союзпечать»нинг Сибирь шаҳарларидаги дўкончаларида «Призывник» газетасининг биринчи сони сотила бошлади. Газета ойига бир марта чиқади. «Советский воин» округ газетаси редакцияси тайёрлаётган янги нашр саҳифаларида ҳарбий-ватанпарварлик тарбияси муаммоларини, ҳарбий комиссариатлар, ДОСААФ мактаблари, ёш қўшин клублари фаолиятини ёритиш мўлжалланган.

(ТАСС).

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

ТЎХТАШ КЕРАК

Чет эл оммавий ахборот воситалари Совет раҳбарияти Озарбайжон билан Арманистон ўртасидаги миллатлараро можарони тўхтатиш учун кўрган қатъий чораларни батафсил шарҳламоқда. Газеталар ва телевидение шарҳловчилари бу тадбирларнинг мажбурий эканлигини таъкидлаб, Совет раҳбариятининг иккала жумҳурият фуқароларига бўлаётган воқеалар ҳусусида бир ўйлаб кўриш ва бу йўлдан қайтишга чақирганлигига эътиборни қаратмоқдалар.

АНГЛИЯ: ташқи ишлар ва ҳамдўстлик ишлари давлат министри У. Уолдгрейв совет Кавказорти икки республикасидаги аҳвол тўғрисидаги саволга жавоб берар экан, Би-Би-Си телекомпанияси мухбири билан суҳбатда Буюк Британия ҳукумати мазкур минтақала қонун ва тартибни тиклаш учун кўрилган чора-тадбирларни «оқилона ва зарур» тадбирлар, деб ҳисоблаётганини айтди. Министрнинг фикрига қараганда, «фақат жамоалараро қарама-қаршиликлар негизида келиб чиққан икки республика ўртасидаги можарони бартараф этиш воситаларини топиш мумкин».

ФРАНЦИЯ: ташқи ишлар министри Р. Дюма, деди Франция ташқи ишлар министрлигининг вакили СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе номига йўллаган мактубида, Кавказортида яшаётган халқларнинг узоқ муддат тинч-тотув яшашлари учун шарт-шароитлар тикланишига умид билдирди. У ерда содир бўлаётган фожиали воқеалар, деб таъкидланади ҳужжатда, мазкур регионда янги тўқнашувлар бўлмаслигига умид қилаётган Францияда чуқур ташвиш уйғотди.

ИТАЛИЯ: «Унита» ва «Темпо» газеталари Италия ташқи ишлар министри Д. Де Микелиснинг айтганларини эълон қилди. У «Озарбайжондаги воқеаларга аралашув қатағон тусида эмаслигини, бу ерда гап тартиб ўрнатишга ва ақл-идрок овозига қулоқ солмаётган икки томоннинг орасини очиқ қилишга ҳаракат тўғрисида кетаётганлигини» айтди.

ГФР: «Совет Иттифоқида рўй бераётган демократик ўзгартиришлар жараёни муқаррардир» — ГФР ташқи ишлар министри Г.-Д. Геншер Австрия журналистлари билан суҳбатда шундай фикр билдирди. Бонн ташқи сиёсий маҳкамасининг раҳбари Озарбайжон ва Арманистондаги аҳвол ҳақида гапирар экан, ҳарбий қисмларнинг ушбу республикаларда тартибсизликларни йўқотишда қатнашаётганликларини тушунганлигини айтди. Унинг сўзларига қараганда, қўшинларнинг ҳаракатини фуқаролар урушининг олдини олишга уриниш сифатида тушуниш керак, бу ҳаракатлар қаттиқ тартиб ўрнатиш қатағон йилларига қайтиш эмасдир.

АҚШ: АҚШ давлат департаменти расмий вакилининг баёнотида бундай дейилади: «Биз Бокуда одамлар қурбон бўлганлигини эшитиб чуқур афсусландик. Биз қон тўкилиши тез орада тўхтатилишига умид қиламиз. Минтақа халқлари ақл-заковат ва вазминлик кўрсатишларига умид қиламиз. Биз минтақада тартиб тикланиши билан томонлар ўртасидаги келишмовчиликларни тинч йўл билан бартараф этиш тўғрисида тез мулоқот бошланишига умид қиламиз».

ЯПОНИЯ: Япония бош министри Т. Кайфу журналистларнинг ҳукуматнинг Бокуда фавқулодда ҳолат жорий этишга муносабати тўғрисидаги саволига жавоб берар экан, бундай деди: «Бу чора-тадбирлар натижасида кўпдан-кўп қурбонлар бўлганлиги чуқур ташвиш уйғотади. Инсон ҳаётини қадрлаш зарур. Мен айни вақтда элатлар тўқнашуви натижасида бузилган тартибни тиклаш учун шундай қилиш зарур эди, деб ўйлайман».

(ТАСС).

ЖИВКОВ ҚАМОҚДА

СОФИЯ. (ТАСС). БКП Марказий Комитетининг собиқ Бош секретари, БХР Давлат Кенгашининг собиқ раиси Т. Живков Болгария бош прокуратураси танлаган ҳибсга олиш чорасига мувофиқ, 19 январдан буён «махсус жиҳозланган объект»да қамоқда ушлаб турилибди. Болгария телевидениеси шу ҳақда хабар берди. Бу ҳақда БХР ички ишлар министрининг топшириғига биноан хабар қилинди. Бундай топшириқ берилишига мамлакатнинг собиқ раҳбари София яқинидаги Бояна деган ерда жойлашган ўз дала ҳовлисида бамайлихотир яшаётганлиги тўғрисида тарқалган миш-мишлар сабаб бўлди.

Илгари хабар қилинганидек, миллий адоватни ва нафратни авж олдиришда, жамоат мулкини жуда катта миқдорда қонунга хилоф равишда ўзлаштириб олганликда ва хизмат мавқеидан ўз манфаатлари йўлида фойдаланиб, жуда оғир жиноятлар қилганликда айбланаётган Т. Живков иши юзасидан прокуратура дастлабки тергов бошлаган.

Тузилган комиссия мамлакатнинг собиқ раҳбари, унинг оила аъзолари ва яқин кишилари қонунларни қўпол равишда бузганлиги юзасидан олиб борилган тергов материалларини яқин вақт ичида эълон қилади. Чет элда Т. Живковга ва унинг оиласига тегишли валюта счётлари ва уй-жойлар борлиги тўғрисидаги масала ҳам ўрганилмоқда.

МЕҲМОНЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНМАЙДИЛАР

ВАРШАВА. Съезд делегатлари мувофиқлаштириш группасининг ва конгресснинг Варшавада бўлиб ўтган мажлиси Польша Бирлашган ишчи партиясининг шу йил 27 январда очиладиган 11 съездига ва сўл кучлар янги партиясининг таъсис конгрессига тайёргарлик муаммоларига бағишланди. Мажлис иштирокчилари конгресс комиссиялари программа, низом, қарорлар ва бошқа ҳужжатлар юзасидан, шунингдек съезд комиссиясининг ПБИП фаолиятини тўхтатиш тўғрисида қарор қабул қилиш ҳақидаги масала юзасидан олиб бораётган ишлари билан таништирилди. Съезд ва конгресснинг иш тартиби лойиҳаси қабул қилинди. Съезд ва конгрессга чет эллик меҳмонлар таклиф қилинмайди. Фақат конгресс делегатлари орасидан сайланиши лозим бўлган раҳбар органлари танлаш принциплари тўғрисидаги таклиф маъқулланди.

Группа аъзолари мамлакатда съезд ва конгресс арафасида вужудга келган ижтимоий-сиёсий вазиятни муҳокама қилдилар. Сўнгги даврда, деб таъкидланди мунозарада, ПБИПга қарши фаолият кучайиб кетди. Бундай фаолият баъзан жамоат тартиби ва осойишталиги учун хавфли бўлган муҳолифлик тусини олмоқда. ПБИП ҳозир тарғиботчилик руҳидаги ва сиёсий ҳужумлар нишонига айланиб қолмоқда, дейилади мувофиқлаштириш группаси қабул қилган баёнотда. Кейинги пайтларда ПБИП мулкини мусодара қилиш деб аталувчи шиор ҳуруҗлар учун баҳона бўлиб хизмат қилмоқда.

«САНДИ КОРРЕСПОНДЕНТ» ГАЗЕТАСИНИНГ ЁЗГАНЛАРИ

ЛОНДОН. Махсус мақсадлар учун мўлжалланган, одамлари унча кўп бўлмаган ва яхшилаб ниқобланган бўлинмалар Ирландия шимолида «Қонун ва тартиб» посбонлигида турган Британия хавфсизлик кучлари составида катта роль ўйнайди. Британия сиёсатдонларининг ғоят тор доирасигина улар фаолиятининг айрим томонларига дахлдор маълумотларга эга. Шимолий Ирландиянинг маъмурий маркази бўлган Бельфастнинг ғарбий районида яқинда «янглишиб» уч нафар босқинчининг қонундан ташқари, деб эълон қилинган Ирландия республика армияси (ИРА)нинг аъзолари деб гумонсираб, ўлдирилиши тўғрисидаги иш юзасидан тергов бошланганида махфийлик пардаси бироз кўтарилгандек бўлди, деб ёзади Лондонда чиқадиган «Санди корреспондент» газетаси. Британиянинг гражданча кийим кийган икки нафар ҳарбий хизматчиси уларни тотализатор кассасидан пул ўғирлашга уринаётган пайтларида «ортиқча гап-сўзсиз» отиб ташлашди. Британиянинг ўзида ҳам, қўшни Ирландияда ҳам жамоатчиликни жунбушга келтирган бу жиддий можаро хавфсизлик кучларининг Ольстерда ҳаракат қилаётган экстремистик ташкилотларга қарши курашга ихтисослаштирилаётган 12-, 14- ва бошқа бир қанча разведка группалари олиб бораётган операциялардан «бегоналар» хабар топишига сабаб бўлди.

Шимолий Ирландиянинг асосий шаҳарларида тўпланган бу гуруҳларнинг вакилларидан, деб ёзади «Санди корреспондент» газетаси, «ғоят муҳим аҳамиятга молик» махсус топшириқларни бажаришда фойдаланилади. Масалан, террорчилар бор, деб гумон қилинган машинани қўлга олиш, бирор уйга яширинча кириш, пинҳоний тинтув ўтказиш ёки суҳбатларни билинтирмай ёзиб олувчи мослама ўрнатиш каби ишлар ана шундай махсус топшириқлар жумласидандир.

Агар йўлингиз тушиб, Комсомолобод районидаги Мингбулоқ қишлоғига бориб қолсангиз, Мирзаахмедов номли совхозда тўхтаб ўтинг. Маданият уйи, кутубхона, стадионлар қаторида Менделеев номидаги 6-мактаб биноси ҳам диққатингизни тортади. Тўғри, у типовой лойиҳада қурилган эмас, лекин мактаб ислоҳоти талаблари асосида ўқувчиларнинг мустаҳкам билим олишлари учун ҳамма имкониятлар яратилган.

Айниқса, олти ёшлилар олами қизиқарли ва мароқли воқеаларга бой бўлаяпти. Мана, икки йилдирки, кичкинтойлар ўқув масканига жалб этилиб, уларнинг таълим ва дам олишларига алоҳида эътибор берилмоқда. Кун тартибига қатъий риоя қилинади, ўқувчилар мазали таомлар билан овқатланишади, турли ўйинчоқлар ўйнаб кўнгилларини чоғ этишади, мавриди келганда оппоқ чойшаблар ёзилган юмшоқ каравотларда ухлаб, ором олишади.

Бундан саккиз йил муқаддам Андижон давлат педагогика институтини тамомлаб келган Кимёхон Абдужабборова мурғак қалблар орзу-истакларини, қизиқишларини яхши тушунади. Шунинг учун ҳам у тарбияланувчилар атрофида парвона.

А. Чаплигина тасвирга туширган мана бу суратларга бир қаранг. Ўзлаштирилган мавзуни ҳаммадан олдин гапириб беришга ошиқаётган қизалоқ чеҳрасида бахтли табассум. Ўқитувчи Кимёхон Абдужабборова ҳар бир ўйинчоқнинг вазифасини эринмай тушунтиради. Ҳозир у юк машинаси ҳақида гапириб бераётир. Пластинкаларга битилган куй ва қўшиқлар олти ёшлиларни мусиқа оламига етаклаяпти.

• ТИЛ ВА ДИЛ •

ОНА ЮРТНИНГ ОЛТИН КАЛИТИ

Ўзбек тили республикамизнинг давлат тилига айланди ва у қонун билан мустаҳкамланди. Бу воқеа халқимиз қайта қуриш даврида эришган мислсиз тарихий, маданий-маънавий ютуқдир. Тўғри, қонун қабул қилинди, лекин бу ҳали ўзбек тилининг ижтимоий ҳуқуқларини амалда чинакам тиклаш йўлида қўйилган дастлабки қадам, холос. Ўзбек тили, унинг лисоний имкониятлари, луғавий бойликлари, грамматик воситалари кишиларнинг ғамхўрлигига, ҳимоясига муҳтож. Давлат тилидан фақатгина алоқа қуроли сифатида фойдаланиш, унинг ишлатилиш чегараларини кенгайтиришнинг ўзигина кифоя қилмай, балки эндиликда биз унинг ўзини, имконият ва бойликларини асраш, бебаҳо тарихий, маданий-маънавий хазина сифатида қадрлаш ва янада такомиллаштиришга ўрганмоғимиз керак.

Ҳал этилиши лозим бўлган муаммолар кўп. Фанда топонимлар деб юритилувчи жой номларига ҳозирга қадар ҳукмрон бўлиб келган салбий муносабат шулардан биридир.

Жой номлари халқнинг ижтимоий-тарихий ўтмиши, маданияти, фани, фалсафий, диний-этнографик қарашлари, кишиларнинг атроф муҳитини, табиат мўъжизаларини ҳис этиш, идрок қилиш билан боғлиқ тасаввурини, маълумотларни узоқ ўтмишдан бизгача асраб келгани, ўлкамиз қадимий тарихининг чинакам маънавий хазинаси экани билан қимматлидир. Улар юзага келиш асослари, шаклланиш қонуниятларига кўра ҳам муҳим. Уларнинг ижодкори — халқ. Номларда халқнинг тилни ижод қилиш чинакам санъати, доно тафаккури, ғолиб ва мағлуб, шодон ва мунгли овози, орзу ва умидлари, атроф муҳитига, она табиатга муносабати ва муҳаббати, қадимий анъаналари, расм-русумлари, турли хил эътиқодлари ўз ифодасини топган.

Масалан, Ғаллаорол районида Муғон қишлоғи бор. У қадимий «муғлар», «оташпарастлар»дан мерос. Дўрмон, Қарлуқ, Қарлуқхона, Сарой, Саройқишлоқ, Юқорисарой, Ўртасарой, Кўксарой, Жалойир, Оқсарой, Хитой, Хитойсой, Қорахитой, Етимхитой, Хитойкент, Қипчоқ, Қанғли, Айрончи, Арлот, Чиғатой атамалари ўша жойларда яшаган қабилалар ва уруғлардан далолат беради. Кўпгина номларда ўлкамизнинг табиий хусусиятлари, географик ҳолати, бойлиги, гўзаллиги, бетакрор қиёфаси акс этган: Бешбулоқ, Бешариқ, Дўнгқишлоқ, Олмазор, Жийдазор, Ўрикли, Оқтош, Бештерак, Бойтерак, Учқўрғон, Бешқўрғон, Тошлоқ, Ёнғоқли, Жийрали, Жийдали, Жарқўрғон, Оқсув, Қорасув, Кенгузар, Қўрқудуқ ва бошқалар бунга мисол бўла олади.

Топонимлар фан, маданият, маърифат учун бебаҳо тарихий хазина бўлиб, қадимий қалъалар, мадрасалар, археологик қазилмалар, адабиёт, тарих ва санъат асарлари каби ота-боболар тилидан бизгача етиб келган тарихий-маданий ва лисоний ёдгорликдир. Ҳозир улар кишилар ҳимоясига, кўмагига, ғамхўрлигига муҳтож. Чунки кейинги йилларда она тилига муносабатимиз, ном бериш ва танлашдаги лоқайдлик, нўноқлигимиз тил қонуниятидан эмас, балки кўр-кўрона тақлиддан келиб чиққан ҳолда иш тутишимиз бутун мамлакатда бўлгани каби Ўзбекистонда ҳам кўпгина қадимий номларнинг зўракилик, шафқатсизлик билан йўқ бўлишига, анъаналарнинг кўпол равишда бузилишига олиб келди. Кўпгина қадимий қишлоқлар, маҳаллалар, кўчалар, гузарларнинг номи унутилди.

20—40-йилларда кишилар нафақат ўзлигини, ўтмишини, балки она ерининг, қишлоғининг номини ҳам унутишга маҳкум қилинди. Колхозларнинг номи эса Сталин ва унинг ҳомийлари оти билан юритилди. Ўзбекистонда 15 та қишлоқ Калинин, 18 таси Киров, 13 таси Куйбишев, 18 таси Охунбобоев, 5 таси Свердлов, 3 таси Фрунзе номи билан аталади. «Коммунизм», «Комсомол», «Москва», «Ленинград», «Октябрь», «Қизил Октябрь», «Ленин йўли» қабилидаги номлар кенг тарқалди. Республикада 3 та Коммуна, 5 та Коммунизм, 7 та Комсомол, 11 та Октябрь қишлоқлари бор. Битта шахс номини кўпсонли жой учун атоқли от қилиб олиш ижобий ҳодиса эмас. Чунки бунда ажратиб аташ, яккалаб кўрсатиш ва бу орқали географик жойларни ўзаро фарқ қилишга кўмаклашиш вазифаси бузилади. Биздаги 20 та қишлоқни Ленин, 11 тасини Ленинобод, 6 тасини Карл Маркс, 9 тасини Гулистон, 7 тасини Пахтакор, 6 тасини Пахтаобод, 8 тасини Ўзбекистон деб юритишни маъқуллаб бўлмайди.

Республикада майда колхоз ва совхозларни бирлаштириш, йириклаштириш ҳаракатлари натижасида қишлоқлар ўзаро қўшилди ва уларнинг номлари расмий равишда тугатилди. Кўпгина қадимий номлар эски турмуш, ўтмиш сарқитлари, диний расм-русумлар билан «курашиш» шиори остида янги номлар билан алмаштирилди. Тарихий-анъанавий номлар ўрнини кишилар исм-фамилиялари ёки «Бирлик», «Коллектив», «Янги йўл», «Янги турмуш», «Ўзгариш», «Қизил йўл», «Гигант», «Октябрь», «Биринчи май», «Москва», «Пролетар», «Ударник» сингари янги номлар эгаллади. Шу нарса эътиборга моликки, 20—30-йилларда колхоз ва совхозларга, маҳаллалар, кўчалар, саноат корхоналари, маданий-маърифий муассасаларга янгича ном ўйлаб топишга катта эътибор билан қаралган эди. Натижада ўзбек тилида таркибида «янги», «қизил», «озод», «ҳур», «тонг», «ёш» каби сўзлар бўлган кўпгина номлар ясалди: «Янги турмуш», «Янги ҳаёт», «Ёш куч», «Ёш билак», «Қизил тонг», «Қизил қўшчи», «Озод йўл», «Озод турмуш», «Эркин ҳаёт», «Нурли йўл» ва бошқа номлар ўша давр кишиларининг энг эзгу орзуларини, янги социалистик ўзгаришларга хайрихоҳлигини ифодалар эди. Аммо бу орзулар кейинчалик сталинчилик сиёсати, ваҳшийларча қатағонлик ва қирғинлар туфайли оёқости қилинди, аста-секин барҳам топди.

Улар ўрнида буюк «доҳий» ва унинг атрофини эгаллаганларнинг исми ва фамилияларидан иборат сунъий топонимлар пайдо бўлди. Натижада 40—50-йилларга келиб номлар ва номшунослик маълум инқирозга учради, тил ижодкори бўлган халқнинг номлаш санъати билан боғлиқ қадимий анъаналари поймол қилинди, ўзбек тилининг кўпгина тарихий-маданий ва лисоний ёдгорлиги бўлмиш кўҳна номлар хазинаси зарбага учради. Эски номларни тугатиш, жойларни янгича аташ ва ўзгартириш «кашфиёти» бутун мамлакатни ўз домига тортган юқумли касаллик эди.

Бу ҳақда Украина, Белоруссия, Қозоғистон, Тожикистон ва Болтиқбўйи республикалари олимлари янгидиликда куюниб ёзишмоқда. Ҳаттоки илмий тилда «қайта номлаш эпидемияси», «номлар экологияси», «қатағон қилинган топонимлар» каби терминлар ҳам пайдо бўлди. Дарҳақиқат, янгича номлаш, ўзгартириш, эскисини тугатиш, баъзи шахслар исмини абадийлаштириш шиори остида амалга оширилган ишлар бутун мамлакатнинг, жумладан, ўлкамизнинг топонимик қиёфасини ўзгартириб юборди. Кўпгина тарихий, маданий ва миллий аҳамиятга молик номлар қирғинга учради ва унутилди. Натижада миллий тилнинг қадимий кўҳна топонимик системаси бузилди, халқ атамаларининг муқаддас анъаналари қақшади, кўпгина ноёб номлар оммавий равишда ҳалокатга юз тутди.

Ҳозир бутун мамлакатимизда тарихий ва маданий аҳамиятга молик номларни сақлаб қолиш, ўринсиз ўзгартирилганларини ва унутилганларини қайта тиклаш, ном беришнинг объектив, илмий асосланган принципларини ишлаб чиқиш учун кураш бормоқда. Бу ишга нафақат тилчилар, балки тарихчилар, этнографлар, географлар, геологлар, адабиётчилар, журналистлар, маданият ва санъат арбоблари, шунингдек кенг халқ оммаси астойдил киришган. Бундай илмий-ташкилий, оммавий ҳаракат ўз самарасини бераяпти. Натижада кейинги йилларда Ижевск, Набережние Челни, Мариуполь, Остоженка, Красние Ворота, Черемушки номлари қайта тикланди. Ҳозир тарихий ва маданий қимматга эга бўлган Тверь (Калинин), Нижний Новгород (Горький), Самара (Куйбишев), Вятка (Киров), Луганск (Ворошиловград), Петергоф (Петродворец), Ганжа (Кировобод), Акмолинск (Целиноград), Авлиёота (Жамбул), Пишпак (Фрунзе), Хўжанд (Ленинобод) ва бошқаларни тиклаш учун оммавий ҳаракат бошланди. «Янги, замонавий» номлар билан алмаштириб юборилган, натижада ўзлигини, тарихий қиёфасини йўқотганлари республикамизда ҳам анчагина. Булар шаҳарлар, қишлоқлар, маҳаллалар, майдонлар, кўчалар, ҳаттоки далалар, даралар, қирлар, тоғлар, тоғ чўққилари ва бошқаларнинг номларидир. Узоққа бормайлик: Тошкентдаги Ҳадрани — Комсомол майдони, Эски Жўвани — Калинин майдони, Чорсуни — Охунбобоев майдони деб ўзгартиришга ҳаракат қилинди. Эндиликда Бешёғоч, Чуқурсой, Ўқчи, Қоратош, Қатортол, Туркман бозори, Дўмбрободод, Чўпонота, Оқлон, Дархон, Чақар, Себзор, Лабзак, Чиғатой, Шайхонтовур каби номлар деярли унутилмоқда. Бундай ҳолни бутун республика бўйича тўпланса, қанчалик даҳшатли жараён юз берганини кўз олдимизга келтириш қийин эмас.

Қадимий атамаларни йўқотиш — ном бериш санъатининг ноёб қадимий анъаналаридан, халқнинг бу борада тўплаган бетакрор тафаккури ва тажрибасидан жудо бўлишдир. Тарихий топонимлар — табиий ҳосил бўлган номлардир. Биз кўп ҳолда уларни маҳаллий топонимлар системасига сингиб, қўшилиб кета олмайдиган сунъий номлар билан алмаштирамиз. Чунончи, бизда жойларга шахс номини қўйиш етакчи анъана эмас. Бордию у шахс номи билан боғлиқ бўлса, албатта обод, чек, қишлоқ, овул, қўрғон каби аниқловчи қўшилади: Акбаробод, Хонобод, Олчинобод, Мўминобод, Абдуллачек... Мана шу маънода Ўзбекистондаги бир қатор қишлоқларнинг қайта номланиб Абдулла Ортиқов, Акмал Икромов, Иброҳим Раҳматов, Максим Горький, Абдужамил Матқобилов, Тошпўлат Дадабоев, Усмон Юсупов, Файзулла Юнусов деб юритилаётгани биздаги ном бериш анъаналари ва қонуниятларига мос келмайди. Улар шахснинг исми ва фамилиясини билдиради, шаклан жой номига айланмаган.

Хуллас, халқ анъаналари жамоатчиликнинг ёрдамига, ғамхўрлигига муҳтож. Кейинги пайтларда қайта қуриш ва ошкоралик, адолат ва ҳаққоният ғояларининг тантанаси туфайли тарихий-маданий аҳамиятга молик кўҳна номларни ҳимоя қилиш; топонимияни «замонавийлаштириш», «ғоявийлашлаштириш», «сиёсийлаштириш», «шахсийлаштириш» натижасида ноҳақ қатағон қилинган ва қириб юборилган номларни тиклаш ҳаракати бутун мамлакатимиз бўйича авж олиб кетди.

Тарихий, маданий, илмий-лисоний аҳамиятга молик номларни аниқлаш, уларнинг тўлиқ рўйхатини тузиш, бундай топонимларни давлат ва қонун ҳимоясига олиш, уларнинг «Қизил китоб»ини яратиш ғоялари олдинга сурилмоқда. Бундай эзгу ҳаракатларнинг барчаси тилнинг бебаҳо хазинаси бўлмиш номларга «маданият мақомини», «тарихий номлар — маданият ёдгорликларидир» мавқеини бериш шиори остида олиб борилмоқда. Бу борада ўзбек тилшунослари Хоразм, Қашқадарё, Сурхондарё, Бухоро, Самарқанд областлари, Марғилон, Қўқон, Тошкент шаҳарлари топонимларини қисман тўплашди. Ҳ. Ҳасанов, С. Қораев, Т. Нафасов, З. Дўсимовнинг номлар маъносини изоҳлаган китоблари нашр этилди. Аммо биз шу кунга қадар уларни илмий ишнинг, тилшуносликнинг объекти сифатидагина ўргандик. Бу иш ниҳоятда зарур, лекин мутлақо етарли эмас.

Эндиликда ўзбек номшунослигини соҳанинг ниҳоятда муҳим муаммоларини ҳал қилиш сари йўналтирмоғимиз керак. Атоқли отларни нафақат тилнинг, балки тарихимиз, маданиятимиз ва миллийлигимизнинг таркибий қисми, бебаҳо хазинаси деб билмоғимиз шарт.

Биринчи вазифа: янги даврнинг даҳшатли сиқувларидан омон қолган тарихий номларнинг қатъий рўйхатини тузиш ва уларнинг сақланиши, бундан кейин ўзгартирмаслик чораларини кўришдир. Чунки баъзи исмбузар, номбузарларнинг, номхўрларнинг иштаҳаси ҳозир ҳам ўз кучида.

Иккинчи вазифа: қайта номлаш касофати туфайли ўзгартирилган, тарихий, маданий ва лисоний қимматга молик номларни Ўзбекистондаги ҳар бир шаҳар, район, қишлоқ бўйича аниқлаш, уларнинг қатъий ва асосли рўйхатини яратиш ҳамда пировардида бу номларнинг қайта тикланишига эришишдир.

Учинчи вазифа: бундан кейин «Янги ном фақатгина янги жойга, объектга қўйилади» дейилган қатъий қоидага, илмий принципга ўтиш ва бунга тўла-тўкис амал қилишдир.

Тўртинчи вазифа: тарихий, маданий ёдгорликлар, ноёб қуш ҳамда ҳайвонлар, она табиатнинг нодир мўъжизалари давлат ва қонун ҳимоясига олингани каби, жой номлари ҳам давлат ва социалистик қонунлар ҳимоясига олиниши керак. Яъни «Ўзбекистон ССРнинг номлар қонуни»ни яратиш ва уни изчил амалга ошириш лозим.

Бу вазифалар ниҳоятда қийин, улкан ҳамда мураккаб, аммо муқаддас. Уни амалга ошириш бир-икки кишининг, маълум коллектив, илмий муассаса, ташкилотнинг қўлидан келмайди. Номлар ҳақидаги материални йиғиш бутун халқнинг, айниқса зиёлиларнинг, ўқитувчилар, мактаб ўқувчилари, студентлар ва умуман кенг жамоатчиликнинг ўлкасеварлик, ватанпарварлик бурчи бўлмоғи керак. Чунки номлар жуда кўп, уларни аниқлаш учун республиканинг барча бурчакларида, баланд тоғлари, чўққилари, даралари, жарликлари, саҳролари, чўллари, чангалзорлари, кўллари, ҳовузлари, қудуқлари, маҳаллалари, кўчаларида бўлишга, одамлар билан, айниқса, кекса авлод билан суҳбатлашишга тўғри келади.

Топонимик бойликни тўплашга шошилмоғимиз керак. Чунки маҳаллий номларни, халқнинг бу номларга дахлдор тасаввурини, афсона ва ривоятларини яхши билувчи кекса авлод оламдан ўтиб бормоқда. Улар бебаҳо маълумотларни ўзлари билан абадиятга олиб кетмасинлар.

Айни вақтда топонимик бойликни тўплаш, айниқса унутилганларини қайта тиклаш биздан бу масалага илмий асосланган нуқтаи назардан, эҳтиётлик билан ёндашишни талаб қилади. Мана шу маънода республика Фанлар академиясининг тил ва адабиёт институтидаги Номшунослик (Ономастика) группаси, олий ўқув юртларидаги номшунос мутахассислар фаолиятини кучайтириш, қайд этилган группани Ономастика бўлимига айлантириш лозим. Шунингдек, шаҳар ижроия комитетлари қошидаги топономик комиссиялар, СССР Маданият фондининг Ўзбекистон бўлимида тузилган кенгаш ишини янада жонлантириш зарур.

Республикада номшуносликни бундан буён илмий асосларга қўйишимиз, кишиларда, айниқса ёш авлодда ўлканинг тарихий атамаларига ҳурмат, муҳаббат ҳиссини тарбиялашимиз керак. Бу иш пировардида тилимизнинг бебаҳо хазинаси бўлган номларга тўғри муносабат маданиятини шакллантиришга хизмат қилмоғи лозим. Қадимий номлар она юрт тарихининг олтин калитидир. Бу очқич ёрдамида ўлкамизнинг узоқ ўтмишига, маданиятига, тилига, табиатининг бетакрор хусусиятларига йўл топишимиз, назар солишимиз мумкин. Она тилидан, география ва тарихдан ўтиладиган дарсларда ўқувчиларга атоқли отлар ҳақида кенгроқ маълумот бериш, бу тил бойлигининг ўлкамиз тарихи, маданияти, тили учун ғоят муҳимлигини етказиш, уларда маҳаллий номларга тўғри муносабатда бўлиш, топонимик материални тўплашга қизиқиш уйғотиш ғоят зарурдир.

Хуллас, ўлкамизнинг ноёб тарихий ва маданий ёдгорлиги бўлмиш жой номларини тўплаш ҳамда асраш барчанинг ватанпарварлик, ўлкасеварлик бурчи, она тилимизнинг бетакрор ва қадимий бойликларига юксак эҳтиром, ҳурмат ифодасидир.

Э. БЕГМАТОВ,
филология фанлари доктори.

УМИДЛАРНИНГ ЭТАГИН ТУТИБ...

Озода эсини танибдики, қўшиқ, куй сеҳри билан яшайди. Бу интиҳосиз сирли оламнинг жозиба кучи уни бир умр ўз домига тортгани-тортган. Албатта, куй-қўшиқни севмаган, ўзича нималарнидир хиргойи қилмаган одам кам топилади. Бироқ ҳамма ҳам чинакам хонанда бўлиб етишавермайди. Бунинг учун санъатга муҳаббат, ноёб истеъдод ва яна нималардир бўлиши кераклиги аён.

Эҳтимол, Озоданинг санъат гулзорига қадам қўйишида опаси Орзухоннинг ажойиб лапарлари, ипакдек майин овоз билан ашула айтиши сабаб бўлгандир. Балки опаси чинакам хонанда бўлиш учун ўқишга отланганида ота-онаси унчалик рўйхушлик бермагани, кейинчалик у касалликка чалиниб, ҳаётдан эрта кўз юмганлиги, бутун орзуларини ўзи билан қора ерга олиб кетганлиги ҳам сингилнинг қалбида улкан бир армонга айланиб, унинг ушалмаган ниятларини рўёбга чиқаришга туртки бўлгандир.

Мактабдаги бадиий ҳаваскорлик тўгарагида фаол қатнашди. Кейинчалик ёш қизга Қирғизистон ССР халқ артисти Ойтожи Шобдонованинг назари тушди. Устоз ва шогирд мулоқотлари ўз меваларини бера бошлади. Унинг ашулалари Қирғизистон телевидениеси экранларида ва радиоси тўлқинларида янграй бошлади.

1976 йилда Озода устозининг маслаҳати билан Островский номидаги Тошкент театр ва рассомлик санъати институтининг музикали драма факультетига ҳужжат топширди. Олий даргоҳда Шоҳида Маъзумова, Асад Азимов, Зуҳра Олимжонова каби устозлардан сабоқ олди. Талабалик кезларида, аниқроғи 1979 йилда Ўзбекистон телевидениеси ва радиоси қошида «Дуторчи қизлар» ансамблини тузишга конкурс бўлди. Озода ҳам ансамблга қабул қилинди. Бу орада институтни тамомлади. Энди унинг бутун ҳаёти ансамбль билан боғлиқ. Бугунги кунда Озода Мадраҳимова «Дуторчи қизлар»нинг етук хонандаси бўлиб танилди.

Имкон топилди дегунча А. Исмоилов, Ў. Расулов, Ғ. Рўзибоев, Р. Турсунов каби бастакорлар билан ҳамкорликда изланишда. Бунинг натижасида «Ёр келмадинг», «Сизни соғиндим», «Қалдирғочлар қайтиб келдилар», «Иқбол қуши бошимда» каби ашулалар пайдо бўлди. Бундан ташқари Ўзбекистон ССР халқ артистлари Берта Давидова билан Коммуна Исмоилованинг қўшиқ айтиш сирларини ўрганиб ўз репертуарига «Токай», «Сенга жонон эмасман», «Бахт» каби ашулаларни киритди.

— Мен ашулани ижро этишдан аввал унинг мазмунини тушунишга ва ўзимга сингдиришга ҳаракат қиламан, — дейди Озода. — Хонанда қачонки ашула мазмунини қалбдан чуқур ҳис этсагина ҳар бир ашула ўз ижро оҳангига эга бўлади. Афсуски, санъат йўлига эндигина қадам қўяётган айрим ёшлар кўпинча бунга бефарқ қарашади.

Бормикан онадек ширин сўз,
У бир қуёш бўлса, фарзанд бир юлдуз.
Қандай бахт фарзандлик бурчин ўтамоқ,
Кумушдек сочингиз ўпиб, силамоқ,
Фарзандим дедингиз, чекдингиз заҳмат,
Онажон, онажон, сизга минг раҳмат.

Албатта, кўпчиликнинг дидига ёқиш, мухлислар ишончини қозониш осон иш эмас. Юракларга «жиз» этиб тегадиган ашулани меъёрига етказиб айтиш учун тинимсиз изланиш, ижод заҳматлари чекишга тўғри келади. Озода мана шундай изланувчан умидли ёш хонандаларимиздан биридир.

И. ШОЙМАРДОНОВ.

ҚАТРАЛАР

Яхшиликни миннат қилиш эр кишининг иши эмас.

* * *

Кўнгил дарчасини шундай очиб қўйингки, ундан дўстлар бемалол кириб чиқа олсинлар.

* * *

Адашганни йўлга солиш — энг савобли иш.

* * *

Силлиқ, текис йўлга чиқиш учун олдин ғадир-будир сўқмоқлардан ўтиш керак.

* * *

Дарз кетган кўнгилни даволаш энг зўр табибнинг ҳам қўлидан келмайди.

* * *

Оғир бўлса ҳам, ҳар ким ўз аравасини тортгани маъқул.

Ўроқжон ҚИЛИЧЕВ.

ХУШХАБАРЛАР

ШИФОБАХШ НОН

Маҳаллий нон заводи ишчилари Ангрен шаҳрининг савдо тармоқларига 200 граммли хушбўй нонларни юбора бошлашди. Ўз беморлари ўртасида ижтимоий тадқиқот ўтказган шаҳар шифокорлари истакларининг бири бажарилди. Улар ёрдамида нон-булка маҳсулотларининг янги хиллари ишлаб чиқилиб жорий этилди. Ҳозир тайёрланаётган бу нонлар қанд касаллиги билан оғриган кишилардан ташқари, ошқозон-ичак ҳасталигига йўлиққанлар учун ҳам фойдалидир.

ИГНА БИЛАН

Хўжалик юритишнинг янгича шароитларига ўтилиши Ўзбекистон қийин эрийдиган ва ўтга чидамли металлар комбинати ижтимоий соҳасини ривожлантиришда катта истиқболлар очди. Олинган фойданинг бир қисмини мазкур комбинат даволаш-санаторий қисмида очилган игна билан даволаш хонасини ташкил этишга сарфладилар. Бу ерда мамлакатимизнинг йирик даволаш марказларида иш ўрганиб келган юқори малакали мутахассислар беморларга хизмат қилишади.

СПОРТ АХБОРОТИ

ЕНГИЛ АТЛЕТИКА

Германия Федератив Республикасининг Зиндельфинген шаҳрида йирик халқаро мусобақа (ёпиқ бинода) якунланди. Унда мамлакатимиз вакиллари ажойиб натижаларга эришдилар. Жумладан, олимпиада чемпионлари С. Бубка ва Г. Авдеенко яна ўзларини кўрсатиб, мутахассису мухлислар эътиборини қозондилар. Одессалик моҳир спортчимиз 2 метр 35 сантиметрли баландликни забт этиб, ёпиқ бинода жаҳон бўйича энг яхши натижа кўрсатди. Киевлик Р. Поварницин ҳурмат шоҳсупасининг иккинчи поғонасига (2 метр 30 сантиметр) кўтарилди.

Донецклик жаҳоннинг мутлақ рекордчиси С. Бубка лангарчўп билан сакрашда январь ойида Тошкентда Р. Гатауллин кўрсатган энг яхши натижани (5 метр 80 сантиметр) такрорлади.

60 метрга тўсиқлар оша югуришда ригалик И. Казаков зафар қучди.

ШАХМАТ

Илгари хабар берганимиздек, Варшавада анъанавий халқаро мусобақа давом этмоқда. Саккизинчи бор ўтказилаётган бу турнирда ГДР вакили, халқаро мастер Р. Тишбирек якка пешқадам бўлиб олди. Ўн тўққизинчи турда Ю. Балашов билан очкони баҳам кўрди. Ўнинчи турда эса польшалик Т. Стемпинни енггач, жамғармасидаги очколарни 6,5 тага етказди.

Иккинчи, учинчи ўринларда бораётган В. Чехов ва В. Кучиньскийда олтитадан очко бор.

ХОККЕЙ

Ўтган сешанба куни мамлакат биринчилигида (олий лига) навбатдаги ўйинлар бўлиб ўтди. Москванинг «Крилья Советов» командаси пешқадам — Воскресенскнинг «Химик» коллективини қабул қилди. Меҳмонлар матчни ташаббускорликда бошлаб, иккинчи бўлимнинг 22 минутида 3:0 ҳисобида олдинга ўтишди. Лекин кейинчалик майдон эгалари ўйинда бурилиш ясаб, ҳисобни бараварлаштирдилар. Қизиқарли ва жанговар ўтган матч (3:3) мухлисларда яхши таассурот қолдирди. Бу дурангдан сўнг биринчилик карвонбошиси «Химик» тўплаган очколар 55 тага етди.

Иккинчи ўринда бораётган Москва динамочиларида 52 очко бор. Мамлакат чемпиони — пойтахт армиячилари учинчи ўринни (48 очко) эгаллаб туришибди.

Ўтган турда «Спартак» (Москва) командасининг омади келмади. Пойтахтлик хоккейчилар Ярославлда маҳаллий «Торпедо» командасига 1:2 ҳисобида ютқаздилар.

БАСКЕТБОЛ

Мамлакат чемпионатининг биринчи лигасида республикамиз шарафини ҳимоя қилаётган Тошкентнинг «Узстроймеханизация» командаси навбатдаги турда Рига армиячиларини қабул қилди. Биринчи кунги ўйин ниҳоятда кескин ва жанговар ўтди. Бунда ригаликлар 90:89 ҳисобида ғолиб чиқдилар.

Эртаси куни майдон эгалари уюшқоқ ўйин кўрсатиб, пировард якунда ишончли ғалабага (112:87) эришдилар.

ҚЎЛ ТЎПИ

Биринчи лигада қатнашаётган Тошкентнинг «Текстильщик» командаси қизлари тўртинчи босқич учрашувларини ўз майдонларида ўтказдилар. Ҳамюртларимиз Риганинг «Варпа» коллективи билан бўлган икки учрашувда ҳам (30:28, 25:24) ғалаба қозондилар. Сўнгра Кишинёвнинг «Кодра» клуби билан дастлабки матчда устун келиб (32:27), такрорий ўйинни эса бой (27:29) беришди.

Биринчиликнинг бешинчи босқичи февраль ойида бошланади. «Текстильщик» галдаги ўйинларни Волгоградда ўтказади.

Муҳаррир
А. Ғ. МУХТОРОВ.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ» — «СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-56-21, 33-16-27-, 32-54-41, Масъул котиб, — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими — 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими — 32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими — 32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими — 32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Таржима бўлимлари — 32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Р — 03058 Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Р. — 01026. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12